

แบบเรียนสังคมศึกษา

ตอนที่ ๓

(ประวัติศาสตร์ไทย)
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ตัวอย่างแบบเรียน

๒๐๔

กองตำรา กรมวิชาการ

ของ กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ
แบบเรียนสังคมศึกษา

ตอนที่ ๓

(ประวัติศาสตร์ไทย)

ชั้นประถมศึกษา ๔

พิมพ์ครั้งที่สิบสาม ๕๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๑๔

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๑.๕๐ บาท

(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

จัดพิมพ์โดยองค์การค้ำของครูสภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว

๕๒ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ พระนคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

๑๐๔๔๐๖

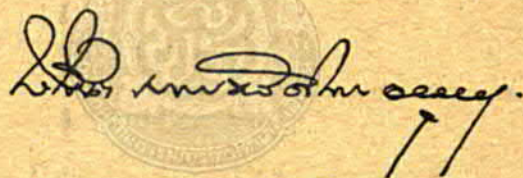
๑๐๕๓๓/๕ ๑๔ กค ๒๕/๑๔

10960

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำแบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับชั้น
ประถมปีที่ ๔ ตอนที่ ๓ ประวัติศาสตร์ไทย ขึ้น กระทรวง
ศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้.

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๐๓

ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

หนังสือสังคมศึกษา ตอน ๓ วิชาประวัติศาสตร์ไทยนี้ กรม
วิชาการได้มอบหมายให้ ม.จ. หญิงสิบลพพารเสนอ โสณกุล ทรง
เรียบเรียงขึ้น เพื่อใช้เป็นแบบเรียนสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์ไทย สำหรับชั้นประถมปีที่ ๔

กรมวิชาการ

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	๑
บทที่ ๑ สมัยกรุงสุโขทัย	๓
บทที่ ๒ สมัยกรุงศรีอยุธยาและธนบุรี	๑๗
บทที่ ๓ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์	๓๗

ภาพยุทธหัตถี ระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราช กับ พระมหาอุปราชา

บทนำ

ชาติไทยเป็นชาติใหญ่ชาติหนึ่ง เมื่อประมาณ ๓,๐๐๐ หรือ ๔,๐๐๐ ปีมานี้อยู่ในดินแดนลุ่มน้ำยังจื๊อกลางทวีปเอเชีย ต่อมาจีนเข้ามาอยู่บ้าง เมื่อจีนเพิ่มจำนวนมากขึ้น ไทยทำมาหากินไม่สะดวก และบางทีก็เกิดรบกับจีน ไทยบางพวกจึงขยับขยายกันลงมาทางใต้หลายคราวด้วยกัน พวกหนึ่งไปตั้งบ้านเมืองอยู่ทางเหนือประเทศพม่าปัจจุบันนี้ ที่เรียกกันว่ารัฐฉาน อีกพวกหนึ่งอพยพกันมาทางตะวันออก ไปอยู่ทางญวนเหนือบ้าง มาทางเหนือประเทศเราในปัจจุบัน แล้วเข้าอยู่ในลุ่มน้ำ ปิง วัง ยม น่าน และโขง บ้าง เชื้อสายของพวกหลังนี้คือพวกเราเอง รวมทั้งชาวลานนา (คือดินแดนส่วนเหนือของประเทศไทยปัจจุบันนี้) กับลานช้าง (คือประเทศลาวปัจจุบันนี้) หากอยู่ต่างท้องถิ่นกันได้ผสมพันธุ์ปะปนกับชาติอื่นบ้าง จึงมีลำเนียงและวิถีพูดเพี้ยน ๆ กันไปบ้าง

เมื่อก่อนชาติเราลงมานั้น คนเดิมที่อยู่ในดินแดนแถบนี้เป็นคนในตระกูลมอญ - เขมร ครั้งนั้นยังมีที่รกร้างว่างเปล่ามาก คนไทยเข้ามาตอนแรก ๆ ก็แทรกอยู่กับพวกพื้นเมืองเดิม บ้างก็ทำการสมพงศ์วงศ์วาระกับพวกพื้นเมืองเดิม ขยายครอบครัวออกไปมากเข้า ๆ ครั้นทยอยกันมาอีกก็แผ่กันลงมาทางใต้ ตั้งบ้านเมืองกันอยู่เป็นหย่อม ๆ ยังมีได้รวมกันเป็นประเทศ แต่ละหย่อม ๆ มีหัวหน้าของตนปกครอง ต่างก็ทำไร่นาและเลี้ยงสัตว์กันไป เมื่อหัวหน้าคนใดมีความกล้าหาญและขยันขันแข็งก็มีความเจริญใหญ่โต

ชั้น ส่งลูกหลานออกไปตั้งคนใหม่ในที่อื่นต่อไปซึ่งเรียกกันว่าไป
 “สร้างบ้านแปงเมือง” เมื่อถึงกำหนดก็ส่งส่วยแก่ผู้มีอำนาจใหญ่
 ปกครองอยู่ “ส่วย” นั้นมักจะเป็นของที่ทำได้หรือทำได้ในบ้าน
 เมือง เช่นเครื่องเทศ ไม้หอม หนังสัตว์ และแร่ธาตุต่างๆ การ
 ขยายตัวของชนชาติไทยนั้นได้แผ่ลงไปจนถึงแหลมมลายู ต่อมา
 ชาวมลายูจากสุมาตราจึงมาอยู่บ้าง ในชั้นเดิมถือพุทธศาสนา ทั้งที่
 เป็นไทย ทั้งที่เป็นมลายู เพิ่งจะมาเข้ารับศาสนาอิสลามในสมัย
 กรุงศรีอยุธยาของเราเอง

คำถาม

๑. ชนชาติไทยแต่ก่อนนี้อยู่ที่ไหน เหตุไรจึงย้ายมาเสีย
จากที่นั้น
๒. ในการที่ย้ายมานั้นมากน้อยอย่างไร ยกเป็นทัพใหญ่
มาพร้อมกันหรือมิใช่
๓. ชาวประเทศไต้หวันมีเลือดเนื้อเชื้อไขใกล้ชิดกับพวกเรา
มากที่สุด
๔. ก่อนที่พวกไทยลงมาอยู่นั้น ในประเทศนี้มีใครอยู่
บ้างหรือไม่

บทที่ ๑

สมัยกรุงสุโขทัย

ไทยตั้งตัวเป็นอิสระ

ราวพ.ศ. ๑๘๐๐ พ่อขุนบางกลางท่าว เจ้าเมืองบางยาง กับพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราด ช่วยกันรบขับไล่ขอมซึ่งปกครองอยู่ในแถบนั้นลงไปจนพ้นเขตสุโขทัย พ่อขุนบางกลางท่าวได้ราชาภิเษกเป็นกษัตริย์ครองกรุงสุโขทัย ทรงพระนามศรีอินทราทิตย์ บางทีก็เรียกกันว่าพระร่วง (ร่วง ในที่นี้ หมายความว่ารุ่งเรือง สุกใส) กษัตริย์ในราชวงศ์นี้เราเรียกว่าพระร่วง รวม ๆ กันไป

เวลานั้นแม้จะเป็นอิสระไม่ขึ้นใครแล้วอำนาจสุโขทัยก็ยังมีย่อยอาณาเขตก็ไม่กว้างขวางเท่าไร ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด (อยู่ใกล้เมืองตาก) ยกทัพมาตีสุโขทัย เข้าชนช้างกับพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์แพ้อยหนี ไอรสองคั่นอยเข้าต่อสู้แก่ไว้ จนขุนสามชนแพ้หนีไป พ่อขุนศรีอินทราทิตย์จึงประทานนามไอรสองคั่นอยนั้นว่า พระรามคำแหง ขณะนั้นมีพระชันษา ๑๙ ปี

พ่อขุนรามคำแหง

เมื่อสิ้นพ่อขุนศรีอินทราทิตย์และพ่อขุนบาลเมืองไอรสองคั่นใหญ่แล้ว พระรามคำแหงก็ได้ขึ้นครองกรุงสุโขทัยเป็นกษัตริย์พระองค์ที่ ๓ พระองค์ทรงเป็นผู้ที่แกตัวกล้าสามารถในการรบ ได้เที่ยวตีบ้านเมืองอื่น ๆ ขยายอำนาจสุโขทัยออกไปตั้งแต่สองรัชกาลก่อนนั้นมาแล้ว ถึงรัชกาลของพระองค์ก็ยังทรงพยายามอยู่

เจดีย์วัดมหาธาตุ จังหวัดสุโขทัย

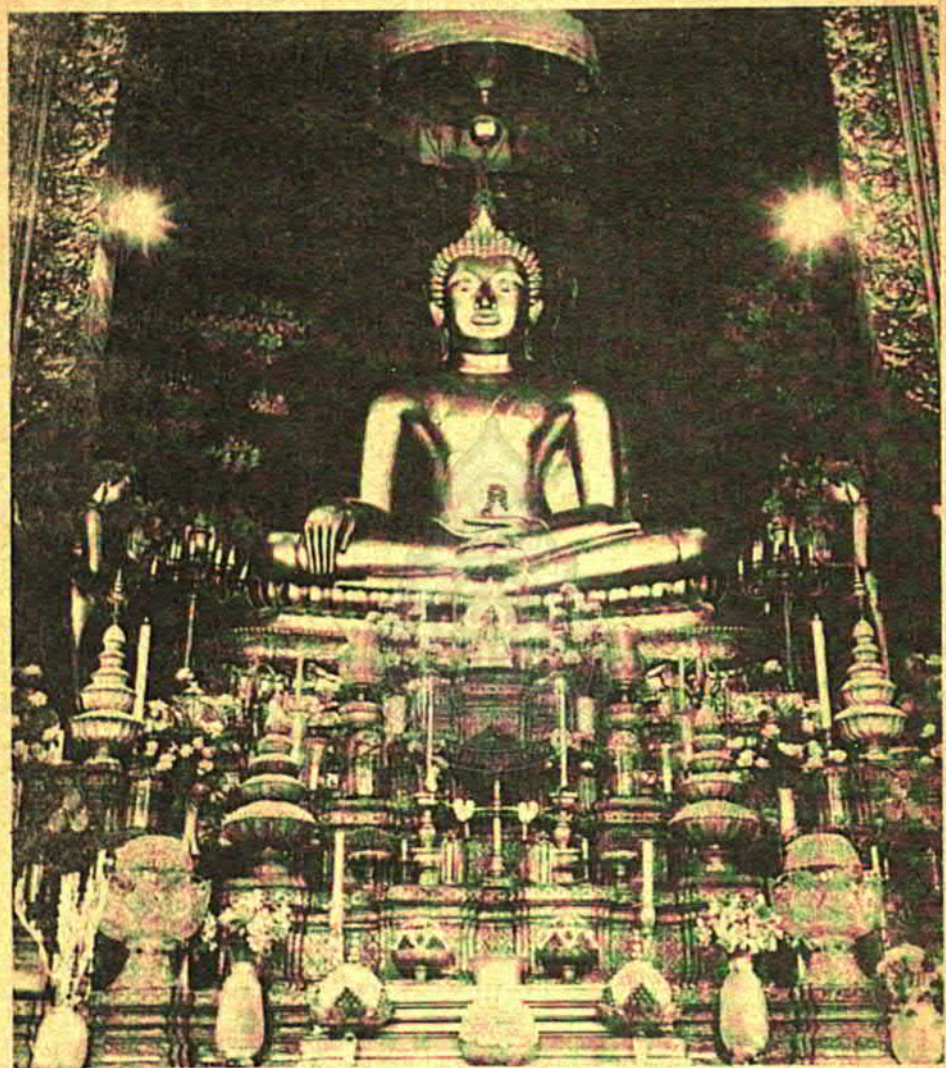
อีก จึงแผ่อาณาเขตออกไปได้กว้างขวางมาก พ่อขุนรามคำแหง เป็นเพื่อนสนิทกับพญาเมืองรายเจ้าเมืองเชียงราย และพญาจำเมือง เจ้าเมืองพะเยา เคยเรียนในสำนักครุคนเดียวกัน ได้เคยไปมาหาสู่ กัน และเมื่อพญาเมืองรายจะสร้างเมืองเชียงใหม่มายังได้เชิญสหายทั้งสองนี้ไปเลือกสถานที่ ทางไมตรีระหว่างราชอาณาจักรสุโขทัยกับ ราชอาณาจักรล้านนาไทยสนิทสนมมั่นคงดีอยู่ตลอดมา

นอกจากนี้ พ่อขุนรามคำแหงยังทรงสามารถในทางทะนุบำรุง บ้านเมืองเป็นอย่างยิ่ง ได้ทรงคิดแบบหนังสือไทยขึ้นใน พ.ศ. ๑๘๒๖ ใช้หนังสือนั้นจารึกหลักศิลาให้เราได้ทราบเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับ กรุงสุโขทัยและพระองค์ท่าน ได้ทรงบำรุงการศึกษาด้วยวิธีนิมนต์ พระสงฆ์ที่มีความรู้ในพุทธศาสนาจากนครศรีธรรมราชมาสอนใน กรุงสุโขทัย ซึ่งเราได้บันทึกต่อมาจนทุกวันนี้

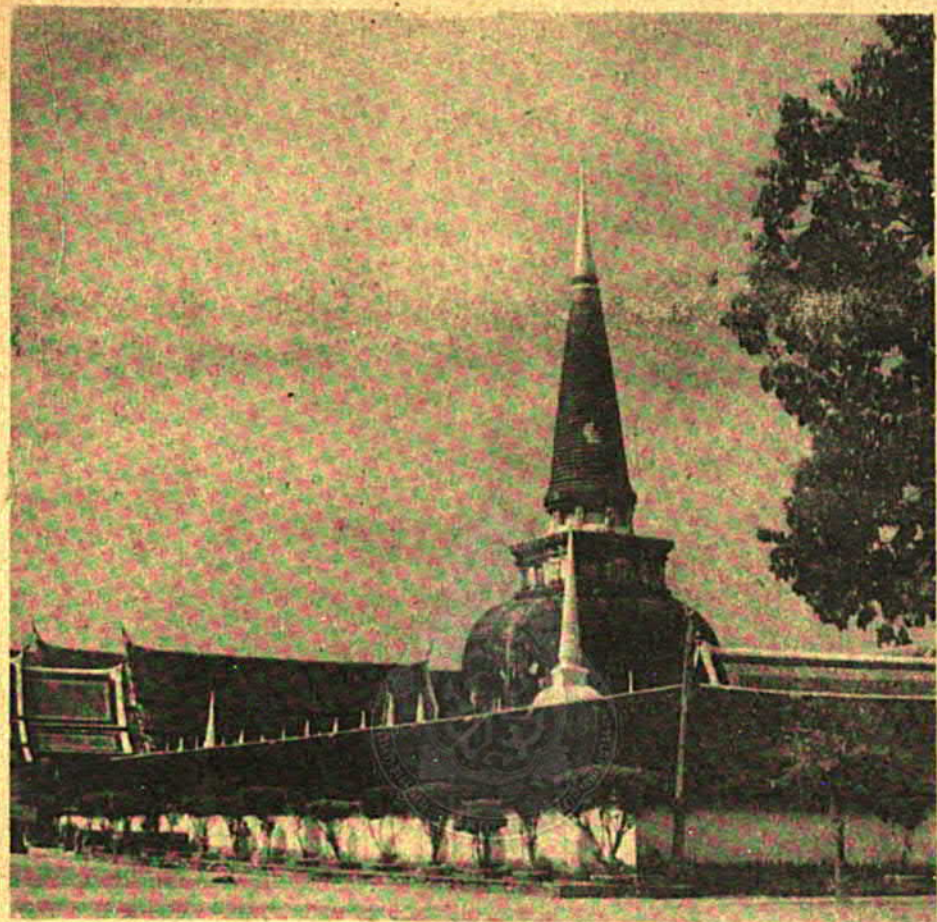
พระองค์ทรงมีน้ำพระทัยกว้างขวางและทรงเป็นกันเองกับ ราษฎรมาก ทรงปกครองด้วยความยุติธรรมให้อยู่เย็นเป็นสุข ทรงอุดหนุนให้ทำเรือกสวนไร่นาและให้ทำถ้วยชามเงินเป็นสินค้าใหญ่ ทรงทำไมตรีกับต่างประเทศ ส่งสินค้าไปขายเมืองจีน ขวา มลายู ตลอดจนถึงกา

พระมหาธรรมราชาที่ ๑ (ลิไทย)

กษัตริย์อีกองค์หนึ่งของกรุงสุโขทัยที่มีพระนามปรากฏแพร่ หลายมาก คือพญาลิไทย เป็นกษัตริย์องค์ที่ ๕ และเป็นราชันดดา (หลานปู่) ของพ่อขุนรามคำแหง พระองค์ทรงมีความรู้และศรัทธา เลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก ได้ทรงอุปถัมภ์บำรุงอย่างแข็งแรง

พระพุทธชินสีห์ สร้างขึ้นในรัชกาลพระมหาธรรมราชา (ลิไทย) เดิมประดิษฐานอยู่ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองพิษณุโลก เวลานั้นเป็นพระประธานอยู่ในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร

วัดพระมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองโบราณ เมื่อพ.ศ. ๑๓๐๐ เศษก็มีอยู่แล้ว แต่พระมหาธาตุที่ปรากฏในรูปนี้เป็นของสร้างขึ้นภายหลังตามแบบลังกา ครอบพระสถูปองค์เก่าซึ่งชำรุดทรุดโทรมมากแล้ว เพราะตอนนั้น (ราวพ.ศ. ๑๗๐๐) พระพุทธศาสนาในลังกาเจริญขึ้น พระสงฆ์ประพตติดีและมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาเป็นที่นิยมแก่ประเทศใกล้เคียง พระสงฆ์ในนครศรีธรรมราชได้ไปติดต่อเล่าเรียนในลังกา และชักชวนพระที่ลังกามาที่นครศรีธรรมราชด้วย จึงได้ช่วยกันฟื้นฟูพระศาสนาทางนี้ขึ้นด้วย

ทรงสร้างและซ่อมวัดหลายวัด และสร้างพระพุทธรูปหลายองค์เช่น พระพุทธรูปชินราชที่เมืองพิษณุโลก และพระพุทธรูปชินสีห์ (เวลานี้อยู่ที่วัดบวรนิเวศในกรุงเทพฯ) ซึ่งคนส่วนมากนิยมกันว่าเป็นพระพุทธรูปที่งามที่สุดเป็นต้น ได้ทรงนิมนต์พระมหาสามีสังฆราชจากลังกา มาสอนพุทธศาสนาให้เจริญขึ้นอีก และได้ออกผนวชใน พ.ศ. ๑๙๐๕ ทางศาสนาพราหมณ์ก็ทรงบำรงมาก ได้ทรงสร้างเทวรูปใหญ่ ๆ หลายองค์ดังจะเห็นได้ทั้งในพิพิธภัณฑสถานในกรุงเทพฯ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงพระปรีชาสามารถในวิชาต่าง ๆ หลายอย่าง ได้ทรงพระนิพนธ์หนังสือไตรภูมิ ซึ่งเป็นหนังสือที่เก่าที่สุดที่เรามีอยู่ในเวลานี้ ในรัชกาลของพญาธิไทยนี้ศาสนาและศิลปะเจริญรุ่งเรืองมาก นับได้ว่าพระองค์ท่านทรงเป็นผู้ก่อรูปวัฒนธรรมไทยขึ้น

แต่ทางกำลังทหารนั้น ตั้งแต่สิ้นพ่อขุนรามคำแหงแล้ว อำนาจของกรุงสุโขทัยก็อ่อนลงเรื่อยมา เมืองขึ้นเช่นหงสาวดีและอุทองก็ตั้งแข็งเมือง ไม่ยอมขึ้นต่อไป ถึง พ.ศ. ๑๙๒๐ สุโขทัยตกเป็นเมืองขึ้นกรุงศรีอยุธยา แต่กษัตริย์วงศ์พระร่วงยังคงครองบ้านเมืองอยู่ ต่อมาย้ายไปประทับที่เมืองพิษณุโลก ครั้นถึง พ.ศ. ๑๙๘๑ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) ทรงส่งพระราเมศวรราชโอรสขึ้นไปครองเมืองพิษณุโลก ควบคุมเมืองเหนือทั้งปวง ราชอาณาจักรสุโขทัยก็เป็นอันรวมเข้ากับศรีอยุธยาแต่นั้นมา

ชนบทรามเยียมประเพณีไทย

ชนชาติไทยเคยอยู่ใกล้ชิดกับจีนมาก่อนในสมัยโบราณ เวลา

พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม

เชื่อกันว่าเป็นพระธาตุที่สร้างขึ้นก่อนมณฑลใด ๆ ในภาคอีสาน แต่ได้ซ่อม
แปดงเพิ่มเติมหลายครั้ง

ล่วงมาเราได้รับวัฒนธรรมของอินเดียทางพุทธศาสนาและวรรณคดี บ้านเมืองของเราในตอนหลัง (คือประเทศไทยปัจจุบันนี้) ก็อยู่ในระหว่างประเทศใหญ่ทั้งสองนี้ ผู้คนได้พบปะเกี่ยวข้องกันมานาน วัฒนธรรมนิยมของเราจึงมีลักษณะคล้ายกับธรรมเนียมในประเทศทั้งสองนี้หลายอย่าง เช่นในการเคารพยกย่องผู้หลักผู้ใหญ่ในครอบครัว และประเพณีทำพิธีต่าง ๆ

ประชาชนชาวไทยนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนมากตั้งแต่ต้นมา จนถึงบัดนี้ ศาสนานี้มีคุณประโยชน์แก่บ้านเมืองเรา เพราะสอนให้เราอยู่ในทางที่ดี มีเหตุและผล มีใจกรุณาโอนอ่อนผ่อนผัน ไม่เหี้ยมโหดอาฆาตพยาบาท ในสมัยก่อน ๆ เมื่อยังไม่มีโรงเรียนนั้น พระสงฆ์ได้ช่วยสอนหนังสือและอบรมนิสัยเด็กผู้ชายซึ่งบิดามารดาฝากไว้ในวัดตั้งแต่ยังเล็ก ๆ เมื่อมีอายุสมควรก็ให้บวชเณรบวชพระ ผู้ชายของเราในสมัยนั้นจึงได้เรียนพระศาสนามาก่อนอย่างใกล้ชิดแทบทุกคน ซึ่งทำให้มีนิสัยจิตใจดี มีระเบียบวินัยดี มีความรู้สึกถึงกตัญญูกันดี เปรียบเหมือนได้อยู่โรงเรียนกินนอนด้วยกันฉะนั้น แม้จนบัดนี้ ที่การศึกษาสมัยใหม่แพร่หลายมากขึ้นแล้ว ความนิยมในการบวชพระก็ยังมียู่มาก พระมหากษัตริย์ในราชวงศ์ปัจจุบันนี้ก็ได้ผนวชเกือบถ้วนทุกพระองค์

ส่วนการปกครองบ้านเมืองนั้น ในสมัยสุโขทัย พระมหากษัตริย์กับราษฎรเป็นกันเองใกล้ชิดกันมาก หัวเมืองที่ใกล้กับราชธานีนั้นเจ้าเมืองขึ้นกับพระมหากษัตริย์โดยตรง ที่ห่างออกไปเป็นหัวเมืองชั้นนอกเรียกว่าเมืองพระยามหานคร เจ้าเมืองเป็นเจ้า-

นายในพระราชวงศ์บ้าง แต่ส่วนมากเป็นขุนนางผู้ใหญ่ งานการตามปกติเจ้าเมืองสั่งได้โดยอิสระ เมืองพระยามหานครมีเมืองเล็ก ๆ ที่ใกล้เคียงขึ้นอยู่มากบ้างน้อยบ้าง ยังมีอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่าเมืองประเทศราช เป็นเมืองที่อยู่ห่างไกลออกไปอีก ชาวเมืองเป็นคนต่างชาติต่างภาษา มีเจ้านายของเขาปกครองเองอย่างเป็นพระมหากษัตริย์ แต่ต้องถวายเครื่องบรรณาการแก่สุโขทัยตามกำหนด

ในราชอาณาจักรสุโขทัยไม่มีทาส (คือคนที่ตกเป็นสิทธิแก่เจ้านขุนมูลนายตลอดชั่วลูกหลาน จะซื้อขายกันได้) แต่ถ้าเกิดศึกสงครามขึ้น ชายฉกรรจ์ทุกคนต้องช่วยกันป้องกันประเทศ หัวเมืองต่าง ๆ ก็ต้องจัดกองทัพมาช่วยกัน ตลอดจนเมืองประเทศราชก็อาจถูกเกณฑ์ให้มาช่วยด้วย เมืองของใครก็มีเจ้านายของตนบังคับบัญชาในกองทัพมาเอง แต่พระมหากษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยทรงเป็นจอมทัพ

(วิธีการปกครองแบบนี้ได้ใช้ตลอดมาในเมืองไทย จริงอยู่เมื่อเวลาล่วงไป ๆ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขก็ย่อมเกิดมีขึ้นบ้างเสมอมา แต่หลักใหญ่ตั้งว่ามานี้ยังคงอยู่จวบจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ห้าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์)

การเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ

ในสมัยสุโขทัย เราติดต่อกับประเทศลังกามา กี่ยวด้วยเรื่องพระศาสนา โดยผ่านทางนครศรีธรรมราช ต่อมายังเกี่ยวข้องกับในทางค้าขายอีกด้วย

ในรัชกาลพ่อขุนรามคำแหง มีพ่อค้าไทยใหญ่คนหนึ่งชื่อ
มะกะโทเข้ามาอยู่ในกรุงสุโขทัย ได้อุตสาหะทำการงานดี จึง
โปรดให้เข้าไปรับราชการใกล้ชิดพระองค์ เป็นที่พอพระหฤทัยมาก
มะกะโทลอบผูกสมัครักใคร่กับพระราชธิดาองค์หนึ่งแล้วพากันหนีไป
อยู่เมืองเมาะตะมะ ต่อมามะกะโทลอบฆ่าเจ้าเมืองเมาะตะมะเสีย
ตั้งตนเป็นเจ้าเมืองแทนแล้วส่งทูตมาขอความคุ้มครองเป็นเมืองขึ้นสุ-
โขทัย ภายหลังได้ไปครองหงสาวดี และสืบวงศ์กษัตริย์ต่อมาอีก
นานในเมืองมอญ

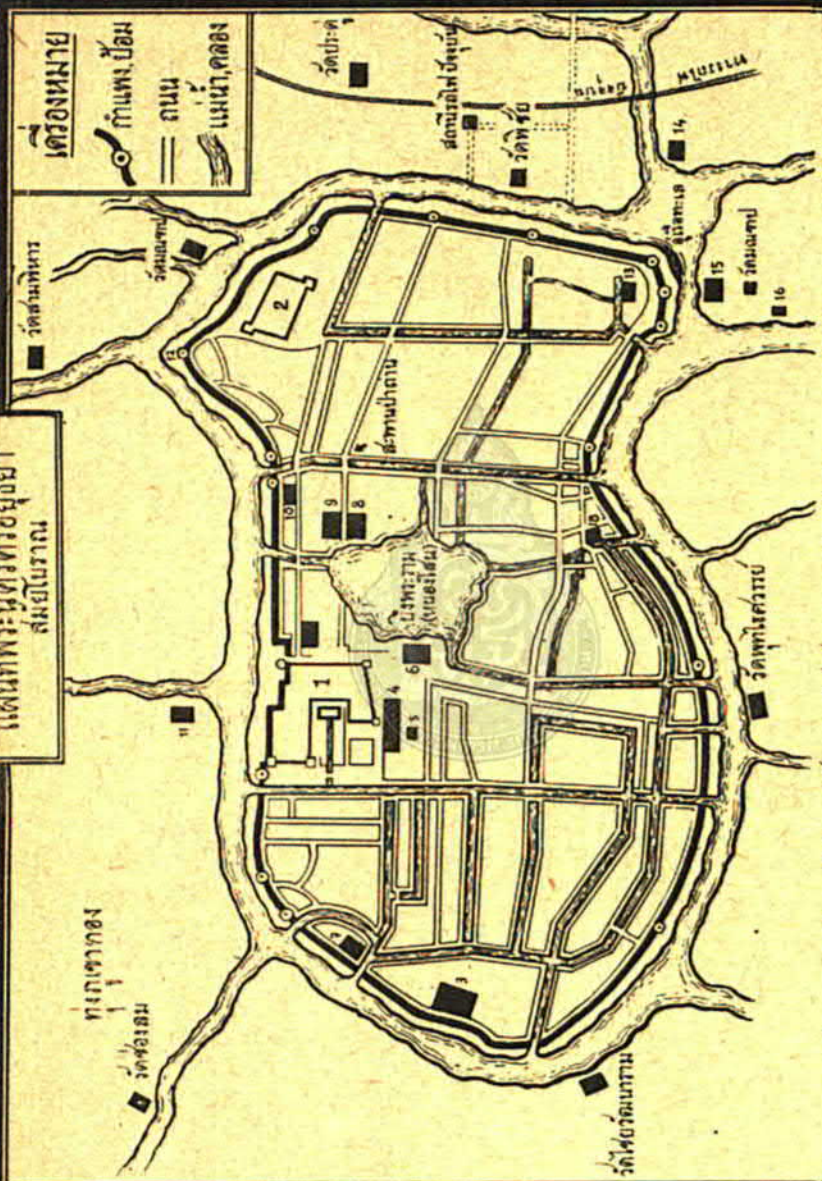
ทางตานนาไทยนั้นเป็นมิตรกันตลอดเวลาที่สุโขทัยเป็นอิสระ
แต่แพ้กับน่านเป็นประเทศราชขึ้นกับสุโขทัย

ส่วนทางเมืองจีนนั้น เมื่อใดมีพระเจ้าแผ่นดินที่มีอำนาจขึ้น
ก็มักจะส่งกองทัพไปปราบปรามประเทศที่อยู่ใกล้เคียงให้อยู่ในอำ-
นาจ ที่อยู่ห่างออกไปก็ส่งทูตไปชวนให้เป็นไมตรี ในตอนสมัยพ่อ
ขุนรามคำแหง พระเจ้ากุบไลข่านก็ได้ส่งทูตมาชวนประเทศทางนี้
ให้เป็นไมตรี และทางตานนาไทยและละโว้ก็ได้ยอมเป็นไมตรีแล้ว
แต่พ่อขุนรามคำแหงยังนิ่งอยู่ ต่อเมื่อมาครั้งที่สามจึงตกลงทำทาง
ไมตรีกัน

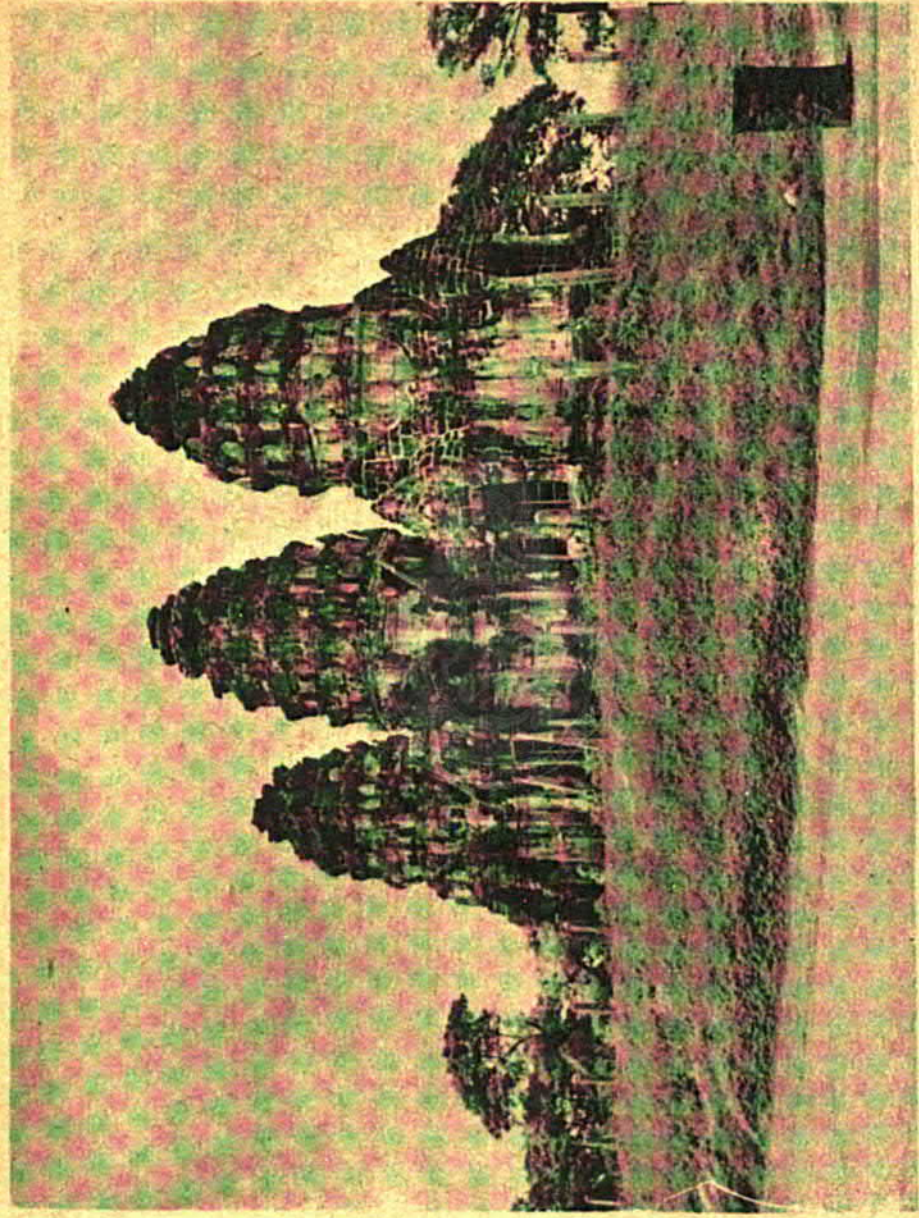
คำถาม

๑. ใครเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกในกรุงสุโขทัย ตั้งแต่ลี้ก๊กปีมาแล้ว
๒. พ่อขุนรามคำแหงคือใคร เหตุไรจึงได้พระนามเช่นนั้น
๓. พ่อขุนรามคำแหงทรงมีความสามารถในทางไหนบ้าง
๔. พระมหากษัตริย์ในกรุงสุโขทัยต่อจากพ่อขุนรามคำแหงยังมีที่ทรงคุณความดีเด่นอีกบ้างหรือไม่ จงเล่าโดยละเอียด
๕. ในตอนสุดท้าย กรุงสุโขทัยสิ้นความสำคัญลงอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
๖. ในอาณาจักรสุโขทัยมีเมืองเชียงใหม่รวมอยู่ด้วยหรือไม่ เพราะเหตุไร
๗. พระพุทธรูปที่งามที่สุดของเมืองไทยชื่ออะไร ใครเป็นผู้สร้าง เวลานั้นอยู่ที่ไหน
๘. ต่อไปนี้เป็นชื่อของใคร จงเล่าเรื่องมาตามที่ทราบ พ่อขุนบางกลางท่าว พญาเมืองราย มะกะโท
๙. ในสมัยสุโขทัย เรามีทางไมตรีกับประเทศอื่นอย่างไรบ้าง
๑๐. ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยคล้ายกับของฝรั่งหรือไม่ หรือคล้ายกับของใครมากกว่า จงอธิบายให้เห็นจริง

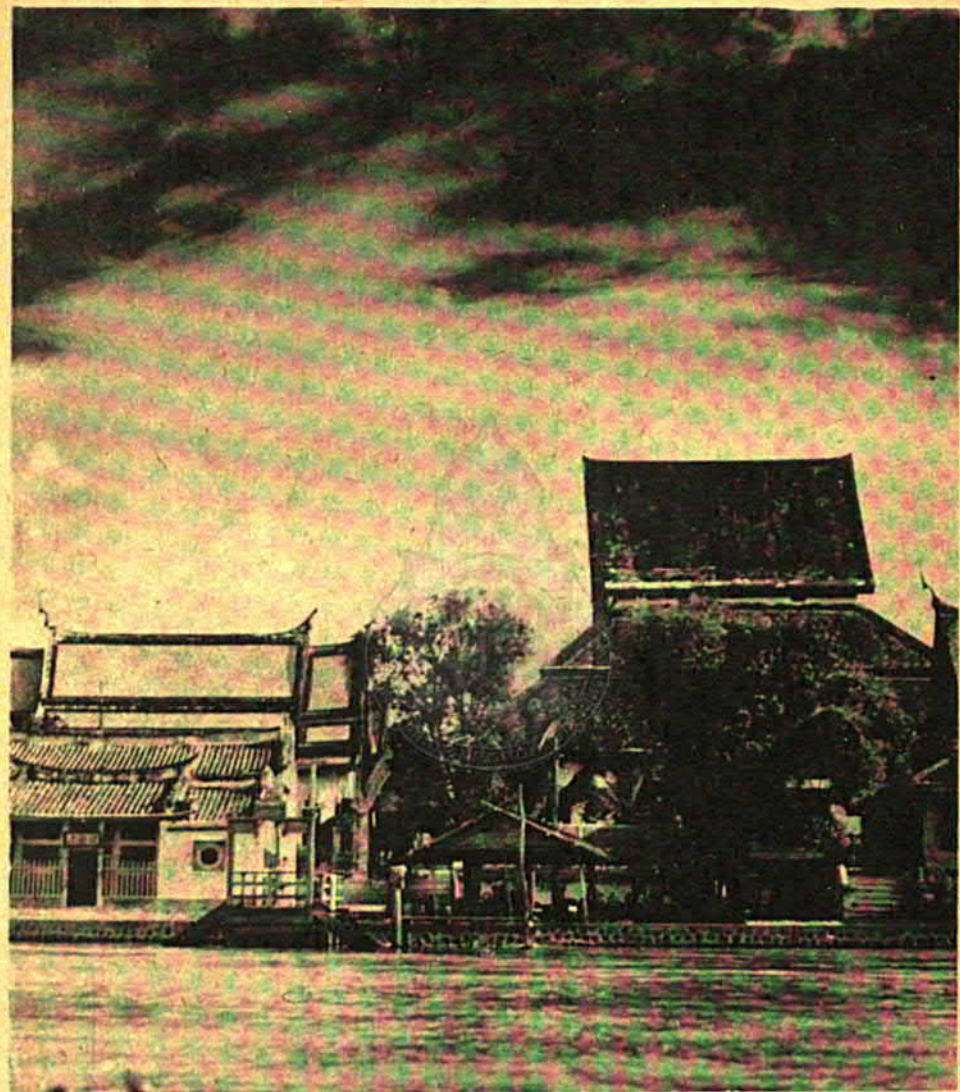
แผนที่พระนครวิสุทธิโยธยา
สมัยโบราณ

- 1 พระราชวัง
2 วัดสุทัศน์เทพวราราม
3 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
4 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
5 วัดพระนางคงคาลัย
6 วัดพระราม
7 วัดสุทัศน์เทพวราราม
8 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
9 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
10 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
11 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
12 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
13 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
14 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
15 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
16 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
17 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
18 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

พระปรางค์สามยอดที่ถลพบุรี (ตะโง้ว)

วัดพระเจ้าพะแนงเจิง (วัดพนมเปญ) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ ๒

สมัยกรุงศรีอยุธยาและธนบุรี

รัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง)
พ.ศ. ๑๘๘๓ ถึง พ.ศ. ๑๙๑๒

มีเจ้าองค์หนึ่ง เรียกกันว่าสมเด็จพระเจ้าอู่ทองเพราะได้ครองเมืองอู่ทอง สืบต่อจากพระบิดาของพระมเหสี ต่อมาอีก ๖ ปี ก็ย้ายมาตั้งกรุงศรีอยุธยาขึ้น ได้ทรงทำพิธีครองราชสมบัติในเมืองใหม่นี้ ใน พ.ศ. ๑๘๘๓ ทรงตั้งพระเชษฐาของพระมเหสีพระนามพะงั่วเป็นพระบรมราชา ครองเมืองสุพรรณ และตั้งพระโอรสเป็นพระราเมศวรครองเมืองลพบุรี คือเมืองตะไคว้ซึ่งเคยเป็นเมืองสำคัญที่สุดในดินแดนแถบนี้ในสมัยที่ขอมยังปกครองอยู่

ในบริเวณที่ตั้งกรุงศรีอยุธยานี้ ในชั้นเดิมมีเมืองตั้งอยู่แล้วทางแถบสถานีรถไฟในปัจจุบันนี้ ผู้คนที่อยู่ในที่นั้นยังได้สร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่เรียกกันว่าพระเจ้าพะเนางเชิง เมื่อก่อนสมเด็จพระเจ้าอู่ทองสร้างกรุงศรีอยุธยาเพียง ๒๖ ปีเท่านั้น

การที่สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง หรือสมเด็จพระรามาธิบดี ทรงตั้งราชธานีขึ้นที่ตรงนี้เป็นความคิดที่ฉลาดมาก ด้วยเป็นที่ที่มีแม่น้ำมาบรรจบกันถึง ๓ สาย ทำให้ที่ตรงนั้นเป็นเกาะเหมาะแก่การต่อสู้ป้องกันข้าศึก และสะดวกในการทำไร่นา นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้ทะเล

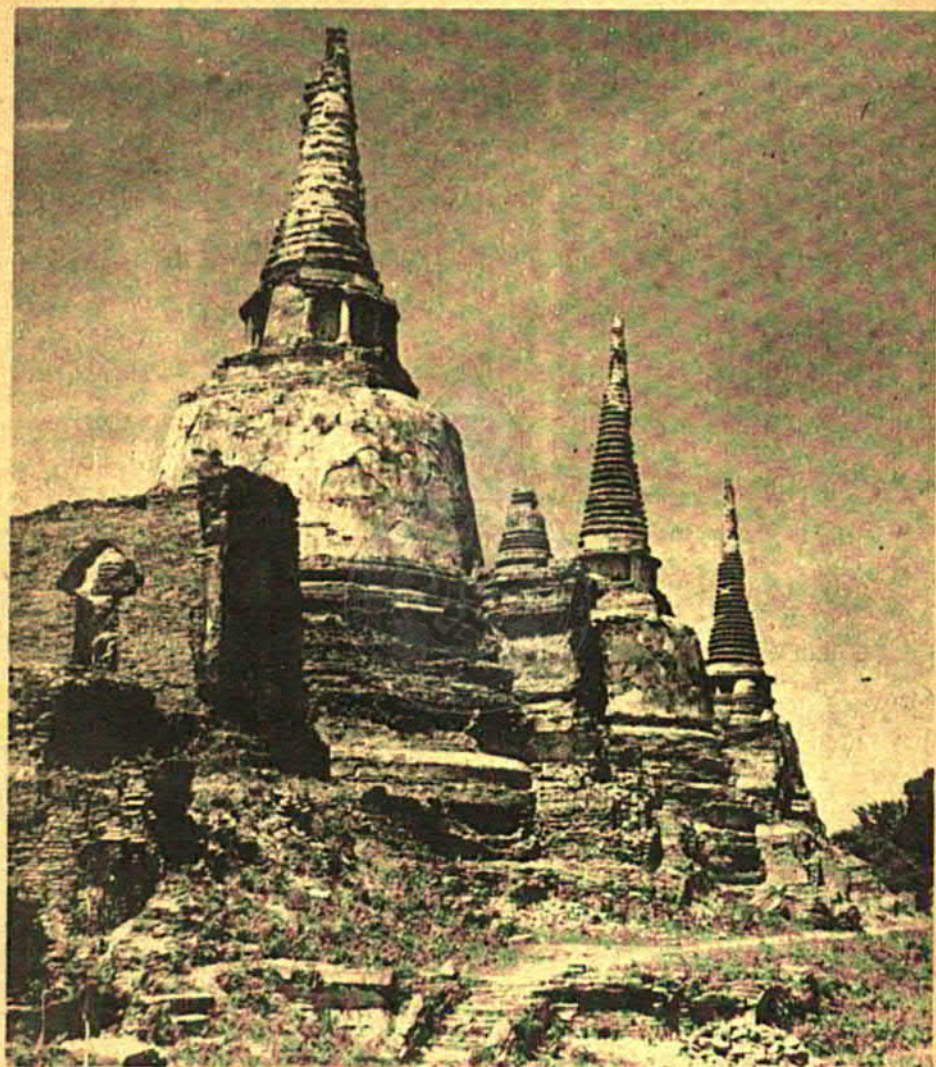
“นครวัด” อยู่นอกกำแพงนครธม หรือ พระนครหลวงที่สมเด็จพระบรมราชา
 ธิราชที่ ๒ เสด็จไปได้ สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๒
 แห่งเขมร (พ.ศ. ๑๖๕๕ - ๑๖๘๕)

สะดวกในทางไปมาค้าขายติดต่อกับต่างประเทศ ทั้งยังเป็นการปิดทางมิให้อาณาเขตอื่น ๆ ที่อยู่เหนือขึ้นไปออกทะเลได้ไปในตัว กรุงศรีอยุธยาจึงมีความเจริญ จนเป็นอำนาจใหญ่ที่สุดในหมู่ชนชาติไทยทั้งปวงภายในเวลาไม่ถึง ๑๐๐ ปี

เมื่อสมเด็จพระรามาธิบดีศวรรคดล พระราเมศวรราชโอรสขึ้นครองราชสมบัติได้ราว ๑ ปีก็ถวายตำแหน่งแก่พระบรมราชา (พะจั่ว) ผู้เป็นพระมาตุลา พระบรมราชาทรงเป็นผู้สามารถในการรบมาก ได้ทรงแผ่อำนาจของกรุงศรีอยุธยาออกไปกว้างขวางตั้งแต่สมัยรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีตลอดมาจนในสมัยของพระองค์

รัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) พ.ศ. ๑๙๖๗ ถึง พ.ศ. ๑๙๙๑

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ เป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ ๗ แห่งกรุงศรีอยุธยา พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถมาก เสด็จไปตีได้พระนครหลวงของเขมร ซึ่งเคยเป็นมหานครอันปรากฏเกียรติด้วยอำนาจและวัฒนธรรมมาช้านาน ทั้งก่อสร้างไว้แข็งแรงงดงามอย่างน่าพิศวง ยากที่จะหาเมืองโบราณใดเทียบเทียมได้ นับตั้งแต่แคว้นเบงกอลในประเทศอินเดีย ไปจนตลอดประเทศญี่ปุ่น การสงครามครั้งนี้ทำให้ประเทศเราว่างเว้นจากการรบกวนทางด้านนั้นไปตั้ง ๑๐๐ ปีเศษ นอกจากนี้ยังได้ทรงตั้งพระราเมศวรราชโอรสไปครองเมืองพิษณุโลก ดูแลเมืองเหนือทั้งปวง ราชอาณาจักรสุโขทัยก็รวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับอยุธยาแต่นั้นมา

พระเจดีย์ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ. ๑๙๙๑
ถึง พ.ศ. ๒๐๓๑

พระราเมศวรราชโอรสได้ครองราชสมบัติต่อมาเป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ ๘ ทรงพระนามสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระองค์ได้ทรงทำให้เกิดความเจริญในบ้านเมืองมาก เช่น ทรงจัดระเบียบการปกครองใหม่ วิธีเหล่านี้โดยมากยังคงใช้ต่อมาจนถึงรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้ เป็นเวลานานเกือบ ๕๐๐ ปี

ในรัชกาลนี้ ทางเชียงใหม่มารบกวนทางเมืองเหนือบ่อย ๆ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจึงให้พระโอรสองค์ใหญ่ครองกรุงศรีอยุธยาแทน พระองค์เองเสด็จขึ้นไปครองเมืองพิษณุโลกเพื่อสะดวกในการป้องกันบ้านเมืองทางฝ่ายเหนือ ประทับอยู่ถึง ๒๕ ปี เป็นเหตุให้ได้ทรงคุ้นเคยกับผู้คนและขนบธรรมเนียมของราชอาณาจักรสุโขทัยจนได้ทรงรับมาใช้เป็นหลายอย่าง นับว่าได้ทรงรวมสุโขทัยเข้ากับอยุธยาได้อย่างแน่นแฟ้นสนิทสนม ทางวัฒนธรรมก็เจริญมาก มีหนังสือดี ๆ เกิดขึ้นหลายเรื่อง เช่น มหาชาติคำหลวงและลิลิตพระลอ เป็นต้น

รัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ พ.ศ. ๒๐๓๔ ถึง พ.ศ. ๒๐๗๒ (พระมหากษัตริย์องค์ที่ ๑๐)

ในรัชกาลนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๐๕๔ มีฝรั่งเข้ามาขอทำสัญญาค้าขายเป็นครั้งแรก คือพวกโปรตุเกส ต่อมาตั้ง ๑๐๐ ปีจึงมีฝรั่งพวกอื่นเข้ามาอีก มีผู้เข้าใจว่าอาหารของเราหลายอย่างเป็นของที่พวกโปรตุเกสนำมาเผยแพร่เช่นผอยทอง เป็นต้น พวกโปรตุเกส

มาแต่ศาสนาคริสต์ที่ในประเทศทางตะวันตกนี้หลายแห่งด้วยกัน ได้ช่วยทำอาวุธปืนไฟซึ่งทางประเทศแถบนี้ยังไม่มีใช้แพร่หลายในเวลานั้น และในรัชกาลต่อ ๆ มาเมื่อไทยกับพม่ารบกัน พวกโปรตุเกสก็อาสาเข้ากองทัพไปช่วยรบด้วยทั้งทางฝ่ายไทยและฝ่ายพม่า

พระมหากษัตริย์ไทยทรงถือแบบอย่างเดียวกันตลอดมาในอันที่จะเชื้อเพื่อเชื้อแผ่แก่ชนทุกชาติศาสนาที่เข้ามาอาศัยในบ้านเมือง พระราชทานความสะดวกสบายทุกอย่าง ตลอดจนถึงสร้างโบสถ์วิหารตามลัทธิศาสนาของเขา มิได้ทรงรังเกียจเคียดฉุนท์ในการที่จะมาสอนศาสนาอื่น ถึงกระนั้นพวกเราก็ยังคงถือศาสนาพุทธกันอยู่อย่างมั่นคง และเมืองไทยของเรายังคงเป็นอิสระอยู่ได้ ในเมื่อเพื่อนบ้านใกล้เคียงต้องได้รับความยุ่งยากลำบากกันมากมายในเรื่องศาสนาเป็นเหตุ จึงน่าจะเห็นได้ว่าการวางตนให้มั่นคงอยู่ในทางที่ถูกที่ชอบธรรมย่อมเป็นสวัสดิมงคล ไม่ว่าสำหรับประเทศหรือส่วนตัวบุคคล

รัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พ.ศ. ๒๐๘๑
ถึงพ.ศ. ๒๑๑๑ (พระมหากษัตริย์องค์ที่ ๑๕)

ในตอนนี้มีพม่ามีพระมหากษัตริย์ที่สามารภในการรบเป็นพิเศษ ๆ กัน ๒ พระองค์ ได้ยกทัพเข้ามารบเราเป็น ๓ ครั้ง ครั้งแรกเราเสียสมเด็จพระสุริโยทัย ครั้งที่สองเสียเมืองเหนือทั้งปวง มีพิษณุโลกเป็นต้น แม้ว่าพม่ามีกำลังกว่าเรามากมายนัก และมี

ความชำนาญในการรบ เพราะเที่ยวบ้านเมืองใกล้เคียงได้หมด
แล้วจึงมาตีเมืองไทย แต่เราก็ช่วยกันต่อสู้อย่างสุดกำลัง ประ-
กอบทั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นที่ชัยภูมิ คือมีที่ลุ่มลุ่มอยู่โดยรอบ ถึง
หน้าน้ำน้ำท่วมท่วมหมด ไม่สะดวกแก่ข้าศึกที่จะตั้งกองทัพใหญ่
ล้อมอยู่ได้ พระเจ้าหงสาวดีจึงต้องทรงใช้อุบายให้เราแตกสามัคคี
กันก่อน และในตอนท้ายของการสงครามคราวที่สามก็ได้ใช้คน
ไทยด้วยกันเป็นไส้ศึก เราจึงต้องเสียกรุง ในพ.ศ. ๒๑๑๒

ในสมัยโบราณนั้น เมื่อผู้ใดทำสงครามมีชัยชนะก็ยอมกวาด
ต้อนผู้คนและเก็บทรัพย์สินของฝ่ายที่แพ้ไปเป็นกำลังของบ้านเมืองตน
ซึ่งเป็นการตัดกำลังของข้าศึกด้วยในตัว พระเจ้าหงสาวดีคงจะ
ถือว่า ในการรบคราวนี้ต้องเปลืองทรัพย์มากเป็นพิเศษ จึงทรง
เก็บกวาดผู้คนและทรัพย์สินของไปมากเป็นพิเศษเช่นกัน เหลือข้า-
ราชาการไว้ประมาณ ๑๐๐ คน กับราษฎรหนึ่งหมื่นเท่านั้น ทรงตั้ง
พระมหาธรรมราชาราชบุตรเขยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิซึ่ง
ครองเมืองพิษณุโลกอยู่นั้นให้ครองกรุงศรีอยุธยาแล้วก็ยกทัพกลับไป
เมืองไทยต้องตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าต่อมาอีก ๑๕ ปี

รัชกาลสมเด็จพระนเรศวร พ.ศ. ๒๑๓๓ ถึง พ.ศ. ๒๑๔๘
(พระมหากษัตริย์องค์ที่ ๑๘)

สมเด็จพระนเรศวรเป็นราชโอรสของสมเด็จพระมหาธรรม-
ราชา มีพระนิสัยกล้าหาญเด็ดเดี่ยวและว่องไว มีน้ำพระทัยรัก
เกียรติศักดิ์และชาติบ้านเมืองอย่างยิ่ง ได้ทรงทำการรบช่วย

สมเด็จพระนเรศวรทรงประกาศอิสรภาพ

เมื่อพม่าได้ไต่กรงศรีอยุธยาในพ.ศ. ๒๑๑๒ แล้ว ไทยก็ตกอยู่ในฐานะเมืองขึ้นของพม่าต่อมา ๑๕ ปีถึงพ.ศ. ๒๑๒๖ พระเจ้าหงสาวดีขกเข้ามว่า ไทยไปช่วยในการปราบเมืองอังวะซึ่งตั้งแะเมือง สมเด็จพระนเรศวรก็เสด็จคุมทัพไปแทนสมเด็จพระบรมชนกนาถ ไปได้ความว่า พระมหาอุปราชแห่งพม่าจะท้าวร้ายพระองค์ จึงทรงประกาศเลิกการเป็นมิตรกับพม่าที่เมืองแครงในเขตมอญ

สมเด็จพระนเรศวรเป็นผู้มีพระนิสัยเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ ทรงนำทัพเข้าถูกรบข้าศึกเองอย่างใกล้ชิดหลายคราว ใน พ.ศ. ๒๑๒๙ พระเจ้าหงสาวดียกทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยา คำวันหนึ่งพระองค์ทรงนำทหารไปบดันท้ายข้าศึก เสด็จลงจากหลังม้า คาบพระแสงดาบไว้ แล้วปีนขึ้นไปแต่ถูกข้าศึกแทงตกลงมา

บ้านเมืองมาตั้งแต่พระชันษายังน้อย ในขณะที่เมืองไทยมีกำลังน้อย
อ่อนแอที่สุด จนกระทั่งกลับตั้งตัวได้เป็นปึกแผ่นและมีอำนาจเป็นที่
เกรงขามแก่ข้าศึกและประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง มิได้มีศึก
ภายนอกมารบกวนอีกเป็นเวลาถึง ๑๕๐ ปีเศษ คนทั้งหลายจึง
ยกย่องพระเกียรติว่าวิเศษทั้งในทางเป็นนักรบทั้งในทางเป็นพระเจ้า
แผ่นดิน นับได้ว่าทรงเป็นมหาราชองค์หนึ่ง พระมหากษัตริย์ไทย
ในเวลาต่อมาได้ทรงทำพระรูปของพระองค์ไว้บูชา และสิ่งของที่
ทรงใช้บางอย่างก็ทรงใช้กันต่อมาเพื่อเป็นสิริมงคล จนต้องตั้งไว้ใน
พระราชพิธีที่สำคัญ เช่นบรมราชาภิเษก มี “พระแสงปืนข้าม
น้ำสะโดง” (ปืนที่ทรงใช้ยิงสุรกรรมานายทัพพม่าตายที่ฝั่งน้ำ
สะโดง) และ “พระแสงของ้าวเจ้าพระยาแสนพลพ่าย” (อาว
ที่ทรงใช้ฟันพระมหาอุปราชาเมื่อชนช้างกัน) เป็นต้น

รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ พ.ศ. ๒๑๙๙ ถึง พ.ศ. ๒๒๓๑
(พระมหากษัตริย์องค์ที่ ๒๗)

ในรัชกาลนี้บ้านเมืองมีความเจริญในศิลปวิทยาและการศึกษาราช
ฐานเป็นสุขสมบูรณ์ เพราะสมเด็จพระนารายณ์เป็นผู้ทรงพระ
ปัญญาเฉลียวฉลาด บำรุงบ้านเมืองดี ทั้งทรงเป็นปราชญ์และกวี
สิ่งสำคัญที่สุดคือการต่างประเทศ

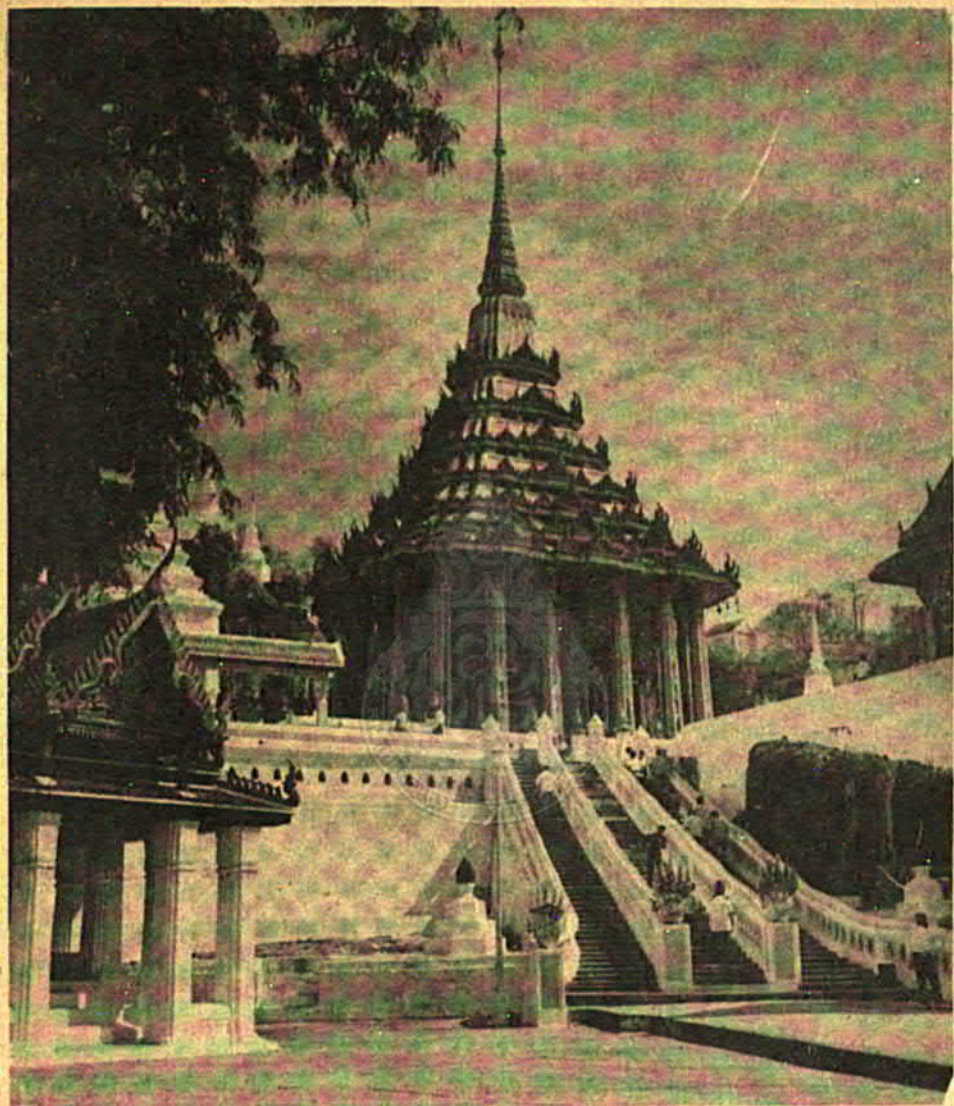
ในตอนนี้อการค้าขายกับต่างประเทศของเราเจริญมาก จึงเกิด
ขัดใจกันขึ้นกับพวกฮอลันดาซึ่งกำลังมีอำนาจอยู่ทางประเทศแถบนี้

๒ มหาราช = พระเจ้าแผ่นดินผู้ยิ่งใหญ่ เป็นคำที่คนทั้งหลายเรียกเพื่อเป็น
พระเกียรติยศแก่พระเจ้าแผ่นดิน

สมเด็จพระนารายณ์ทรงหวั่นเกรงภัยที่จะมาจากฝรั่งเศส จึงให้สร้างป้อมขึ้นที่เมืองธนบุรีและนนทบุรี และดัดแปลงเมืองลพบุรีขึ้นเป็นราชธานีอีกแห่งหนึ่ง พวกบาทหลวงฝรั่งเศสซึ่งเริ่มเข้ามาแผ่คริสต์ศาสนาในกรุงศรีอยุธยา เห็นเป็นโอกาสดีก็เข้าอาสาช่วยในการก่อสร้าง แล้วทูตไปยังพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งประเทศฝรั่งเศสให้ส่งทูตมาผจญพวกตน ฝ่ายสมเด็จพระนารายณ์ก็ทรงยินดีที่จะคบกับพระเจ้าหลุยส์ซึ่งกำลังมีอำนาจใหญ่อยู่ในยุโรป ขอลัทธิจากอังกฤษมีความยำเกรงมาก ทั้งมีพระประสงค์จะให้ไทยได้รับความรู้จากฝรั่งเศสด้วย ข้างพระเจ้าหลุยส์นั้นเข้าพระทัยว่าสมเด็จพระนารายณ์จะทรงรับถือศาสนาคริสต์ก็ทรงเอาพระทัยยกย่องช่วยเหลือต่าง ๆ หลายอย่าง เช่นส่งผู้เชี่ยวชาญในวิชาการต่าง ๆ มาหลายคน ครั้นนั้นได้ส่งทูตไปมาเพื่อเจริญทางพระราชไมตรีกันเป็นการใหญ่ทั้งสองฝ่าย จนเป็นที่เลื่องลือไปทั่วยุโรป

ในตอนกลางรัชกาลนี้ ฝรั่งเศสดิกริกซ็องฟอลคอนเข้ามาทำราชการเป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก จนได้ตำแหน่งหน้าที่สำคัญที่สุดตำแหน่งหนึ่งในราชการ และได้รับยศเป็นที่เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ฝรั่งเศสสนิทกับพวกฝรั่งเศสมาก

เมื่อสมเด็จพระนารายณ์ทรงสนิทสนมกับพวกฝรั่งเศสยิ่งขึ้น ๆ ข้าราชการและประชาชนก็เกิดความระแวงยิ่งขึ้นเช่นกัน สมเด็จพระนารายณ์ไม่มีพระโอรส มีแต่พระธิดา เมื่อเสด็จสวรรคตลงพระเพทราชาซึ่งเป็นผู้ใหญ่อยู่ในหมู่ข้าราชการก็ขึ้นครองราชสมบัติต่อมา และขับไล่พวกฝรั่งเศสไปจนเกือบหมดด้วยความร่วมมือของข้าราชการทั้งหลาย (แม้ผู้ที่ไม่ได้ชอบพอกับพระเพทราชา)

พระพุทธรูปจังหวัดสระบุรี แรกสร้างขึ้นใน พ.ศ. ๒๑๖๖ รัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม พระมหากษัตริย์องค์ที่ ๒๑ แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อพม่าล้อมกรุงใน พ.ศ. ๒๓๑๐ นั้น พวกจีนไปปล้นของมีค่าในที่นี้ แล้วเผาพระมณฑปเสีย พระมณฑปแบบนี้เพิ่งสร้างขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้ แต่ได้ปฏิสังขรณ์ซ่อมแปลงต่อมาอีกหลายคราว

การเสียกรุงครั้งหลัง พ.ศ. ๒๓๑๐

การเสียกรุงครั้งหลังนี้ไม่ใช่เป็นเพราะพม่ามีกำลังมากอย่างคราวก่อน หากเป็นเพราะไทยเราอ่อนกำลังเอง ในเวลา ๑๕๐ ปีหลังของสมัยกรุงศรีอยุธยาได้เกิดการพยายามชิงราชสมบัติกันหลายครั้ง แต่แต่ละครั้งมีคนถูกฆ่าตายมากบ้างน้อยบ้างเสมอ โดยเฉพาะ นับแต่สมเด็จพระเพทราชาขึ้นครองราชสมบัติมานั้นยังมีความปั่นป่วนมาก เพราะเจ้านายในราชวงศ์นี้หลายพระองค์เป็นผู้มีพระนิสัยรักกษัตริย์หยาบช้า ไม่เป็นที่นิยมนับถือแก่ประชาชน และไม่มีความรู้สามารถพอ การป้องกันประเทศก็เสื่อมโทรมอ่อนแอ คนดี ๆ ถูกฆ่าตายเสียมาก สมัยนั้นนิยมแต่เรื่องโซ่กลางและการเลกเป้าเวทมนตร์ ครั้นพม่ายกทัพเข้ามาจึงมิได้จัดการต่อสู้ป้องกันได้ถูกต้อง จนต้องเสียกรุงไป

พม่ามาคราวนี้มุ่งแต่จะริบทรัพย์จับผู้คนไปทุกหัวเมืองและหมู่บ้านที่ผ่านมา เมื่อได้แล้วก็เผาที่นั่น ๆ เสีย ตลอดจนพระนครศรีอยุธยา รวมเวลาที่พม่าเที่ยวรังควานอยู่เกือบ ๒ ปี เมื่อได้กรุงแล้วพักอยู่ได้ ๔ หรือ ๑๐ วันแล้วก็พากันกลับไป พร้อมทั้งทรัพย์สมบัติและผู้คนที่รวบรวมได้เป็นอันมาก

การเสียกรุงคราวนี้ยังดีกว่าคราวก่อนอยู่อย่างหนึ่งที่เสียเฉพาะพระนครกับหัวเมืองบางเมืองเท่านั้น ความเป็นอิสระของชาติมิได้เสียไปด้วย ในไม่ช้าไทยก็รวบรวมกันตั้งสยามประเทศให้มั่นคงขึ้นได้อีก

กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีอยู่ ๔๑๗ ปี มีพระมหากษัตริย์

รัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

พ.ศ. ๒๓๑๐ ถึง พ.ศ. ๒๓๒๕

เมื่อพมามาล้อมกรุงอยู่นั้น พระยาตาก (นามเดิมสิน) ถูกเกณฑ์ให้มาช่วยรักษากรุง มีความชอบได้เลื่อนเป็นเจ้าเมืองกำแพงเพชร แต่ยังมีได้ไปครองเมือง พระยาตากเกิดความท้อใจ จึงรวมสมัครพรรคพวกหนีไปทางทิศตะวันออก เมื่อพบพม่าก็ต่อสู้แสดงความกล้าหาญจนชนะหลายคราว ได้พรรคพวกและช้างม้าอาหารเพิ่มเติมขึ้นทุกที จึงไปตั้งตัวอยู่ที่เมืองระยอง พวกบริวารเรียกว่า เจ้าตาก

เมื่อได้ทราบข่าวว่าเสียกรุงแล้ว เจ้าตากไปตีได้เมืองจันทบุรี ให้ต่อเรือและรวบรวมกำลังไว้พร้อม พอสิ้นมรสุมคลื่นลมสงบลงแล้ว ก็ยกกองทัพมาทางทะเลเข้าตีเมืองธนบุรีซึ่งพม่าให้คนไทยชื่อ นายทองอินรักษาอยู่ ได้แล้วก็ไปตีค่ายพม่าที่กรุงศรีอยุธยาได้โดยง่าย ต่อมาก็พาบริวารไปอยู่ที่เมืองธนบุรี ภายในเวลา ๖ เดือนนับแต่เสียกรุงแก่พม่าแล้ว

ผู้ที่ตั้งตัวขึ้นอีกในเวลานั้นมีอยู่ ๔ ราย คือ เจ้าเมืองพิษณุโลก ๑ เจ้าพระฝาง สมภารวัดพระฝางเมืองสวางคบุรีใกล้อุตรดิตถ์ ๑ ปลัดเมืองนครศรีธรรมราช ๑ กรมหมื่นเทพพิพิธ เจ้านายในกรุงศรีอยุธยา ตั้งเป็นใหญ่อยู่ที่เมืองพิมาย ๑

เจ้าพระฝางมาตีได้พิษณุโลก ต่อมาสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จไปปราบได้หมดทุกแห่ง รวบรวมอำนาจไว้ได้หมดในเวลา ๓ ปี แต่ความทุกข์ยากในเขตพระนครนั้นยังมีต่อมาอีกนาน เช่น การอดอาหารเป็นต้น บางคราวถึงต้องเกณฑ์ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย

ให้ช่วยกันกับราษฎรระดมทำนา และปราบหนุซึ่งมากินพืชที่ปลูกไว้
เป็นการใหญ่

เมื่อพม่าทราบว่ายไทยตั้งตัวได้อีกแล้วก็พยายามเข้ามาปราบ
อีก ได้ทรงขับไล่ไปหลายครั้งรวมทั้งในประเทศลานนาไทยด้วย
ซึ่งในตอนนี้ได้รับความร่วมมือจากเจ้านายพื้นเมืองด้วยเป็นอย่างดี
ลานนาไทยจึงได้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับไทยทางฝ่ายใต้มาจน
ทุกวันนี้ แต่พม่ายังย้อนกลับมาตีอีกหลายคราว

ศึกพม่าที่สำคัญที่สุดในรัชกาลนี้คือที่เมืองพิษณุโลกในพ.ศ.
๒๓๑๘ ครั้งนั้นแม่ทัพพม่าเป็นผู้เฒ่าเชี่ยวชาญในการรบเป็นพิเศษ
ไทยเรียกว่าอะแซหุ่นกี้ พวกเราต้องรวมกันสู้อย่างสุดกำลัง แต่
พม่ามีรีพลมาก ได้ล้อมเมืองพิษณุโลกไว้ถึง ๓ เดือนจนอดอาหาร
เต็มที่ ไทยจึงต้องทิ้งเมืองตีฝ่าออกมา เมืองนี้ก็ต้องถูกพม่าเผา
เสียอีก

การศึกครั้งนี้ทางไทยรู้สึกกันว่าเราเสียหายมาก แต่ทาง
พม่าว่าอะแซหุ่นกี้มาแพ้ยับเยิน จึงถูกเรียกกลับไปโดยด่วน อย่าง
ไรก็ตาม ปรากฏว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงโทมนัสมาก
แต่นั้นมามีได้เสด็จออกทำการรบเองอีกเลย สมพระทัยในเรื่อง
ศาสนายังขึ้น และเสด็จไปเข้ากรรมฐานบ่อย ๆ

พ.ศ. ๒๓๑๘ โปรดให้เจ้าพระยาจักรีกับเจ้าพระยาสุรสีห์
ยกทัพไปปราบเมืองจำปาศักดิ์ได้ รวมทั้งเมืองใกล้เคียงที่เกลี้ย-
กล่อมมาได้ก็มาก เช่นเมืองสุรินทร์ เป็นต้น เจ้าพระยาจักรีได้เลื่อน
เป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก พ.ศ. ๒๓๒๑ โปรดให้

๑ โทมนัส = เสียใจ

๒. กรรมฐาน = การทำใจให้สงบ ไม่คิดฟุ้งซ่าน

สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกกับเจ้าพระยาสุรสีห์ยกทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ ได้เชิญพระแก้วมรกต พระบวง เข้ามา พร้อมทั้งพระญาติวงศ์ของพระเจ้าบุญสารแห่งนครเวียงจันทน์และประชาชนพลเมืองอีกมากหลาย

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเป็นผู้มีพระนิสสัยกล้าหาญเฉียบขาดเป็นพิเศษกว่าคนทั่วไป จึงทรงทำการรบเป็นผลสำเร็จดีมาก แต่บางเวลามีพระอารมณ์ฉุนเฉียวแปรปรวนจนถึงขั้นดุร้าย เมื่อต้องทรงรับภาระใหญ่ ทำให้ลำบากพระกายและพระทัยหนักเข้า พระประสาตกก็เสื่อมโทรมลงจนผิดปรกติ ลงพระราชอาญาแรงเกินไป บ่อยเข้าทุกที แม้พระสงฆ์ตลอดจนสมเด็จพระสังฆราชก็มีได้วันที่จะถูกเมียนหลัง ในที่สุดก็เกิดการระส่ำระสายขึ้น พระยาสุรสีห์ซึ่งมิได้เคยปรากฏชื่อเสียงมาแต่ก่อนเลยเข้ายึดอำนาจได้ ปล่อยพวกที่พระองค์ให้ซิงคุกไว้นั้นออกมา พวกนี้ก็เที่ยวฆ่าฟันคนที่พ้องตนให้ต้องติดคุกเป็นการวุ่นวายทั่วพระนคร

ขณะนั้นสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกกับเจ้าพระยาสุรสีห์กำลังไปในการสงครามที่ประเทศเขมร พอได้ข่าวก็กลับมา ครั้นนั้นข้าราชการผู้ใหญ่เห็นพร้อมกันว่า ต้องให้ปลงพระชนม์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกก็อนุโมทนาตาม

ถึงหากว่าจะมิได้ทรงอนุโมทนาในเวลานั้น ต่อมาอีกไม่ช้าก็คงต้องให้ปลงพระชนม์อยู่ดี เพราะพม่ายกทัพเข้ามาเป็นการใหญ่ ถ้าไม่แน่ว่าเมื่อไปรบพม่านั้น บ้านเมืองทางข้างหลังจะปลอดภัยแล้วก็คงจะเป็นการพะวักพะวนอย่างยิ่ง อาจไม่สามารถสู้พม่าสำเร็จก็เป็นได้

คำถาม

๑. ใครเป็นผู้สร้างกรุงศรีอยุธยา สร้างขึ้นแต่เมื่อไร แต่ก่อนนั้นที่ตรงนั้นเป็นอะไร
๒. สทपुरีเป็นเมืองสำคัญมาแต่ก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยาบ้างหรือไม่
๓. เหตุไรจึงว่าการที่สร้างกรุงศรีอยุธยาขึ้นที่ตรงนั้นเป็นความคิดที่ฉลาดมาก
๔. เหตุไรสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจึงเสด็จไปประทับที่เมืองพิษณุโลก และการที่เสด็จไปนี้ เป็นผลดีแก่ประเทศชาติอย่างไรบ้างหรือไม่
๕. ฝรั่งเศสใดเป็นชาติแรกที่มาทำทางไมตรีกับไทย มาในสมัยไหน เพื่ออะไรบ้าง
๖. พระมหากษัตริย์ไทยทรงปฏิบัติต่อชาวต่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในเมืองเราอย่างไร
๗. พม่าเคยเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยาครั้งแรกในรัชกาลใด
๘. สมเด็จพระนเรศวรคือใคร มีพระนิสัยอย่างไร และทรงทำประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างไรบ้าง
๙. สมเด็จพระนารายณ์ทรงทำคุณความดีแก่ประเทศชาติอย่างไรบ้าง
๑๐. สมเด็จพระนารายณ์มีพระนามปรากฏโด่งดังไปถึงไหนบ้าง ด้วยเรื่องอะไร

๑๑. พระเพทราชาคือใคร มีส่วนสำคัญอย่างไรในประวัติศาสตร์ไทยหรือไม่
๑๒. กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าในตอนหลังเมื่อไร เพราะเหตุอะไรบ้าง
๑๓. จงเปรียบเทียบการเสียกรุงสองคราวว่าต่างกันอย่างไร
๑๔. สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระนิสสัยอย่างไร
๑๕. ศักดิ์พม่าครั้งไหนสำคัญที่สุดในสมัยกรุงธนบุรี เหตุไรจึงว่าเช่นนั้น

บทที่ ๓

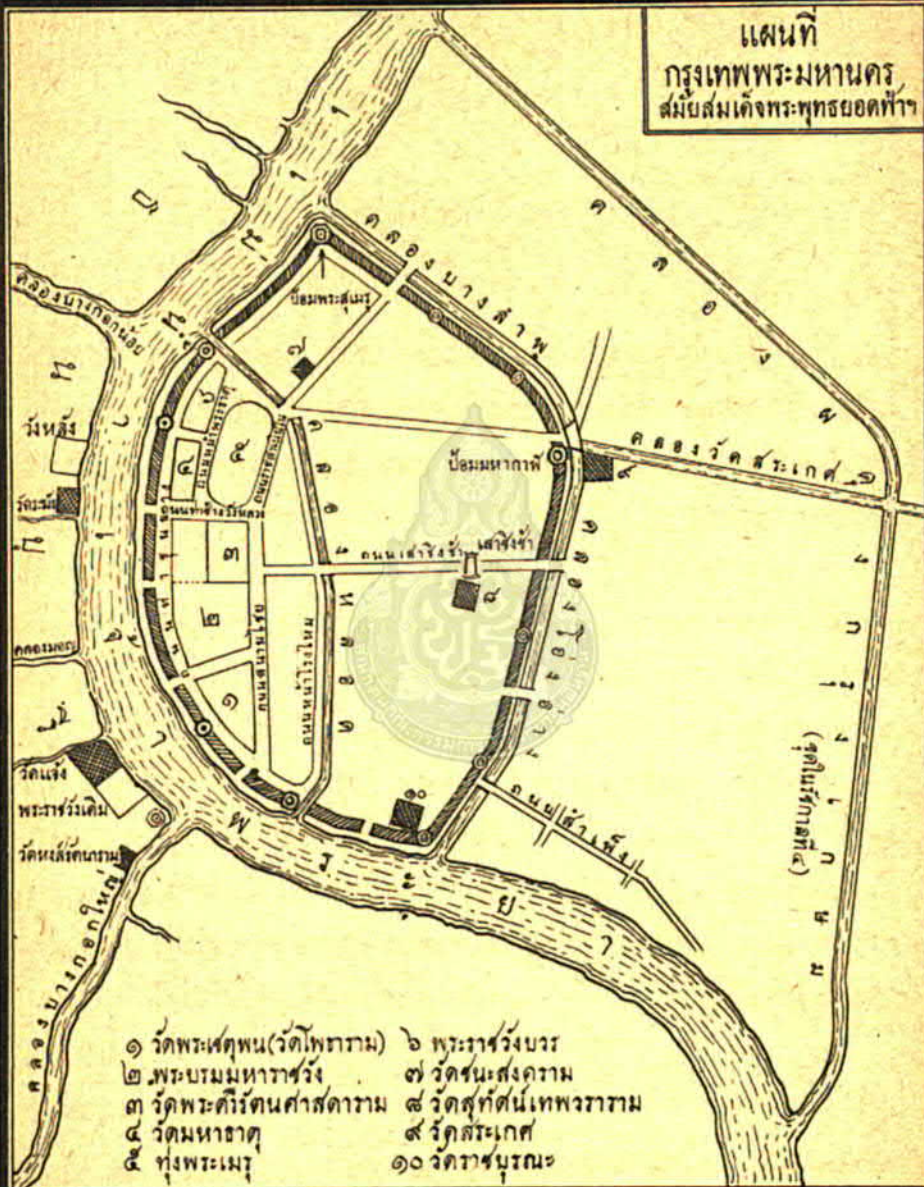
สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

พ.ศ. ๒๓๒๕ ถึง พ.ศ. ๒๓๕๒

สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกษัตริย์ศรีรับเชิญของข้าราชการและราษฎรขึ้นครองราชสมบัติต่อมา พระองค์ทรงมีส่วนสำคัญยิ่งในการกู้เอกราชและสร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศชาติ ทั้งในสมัยกรุงธนบุรีและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงมีพระนิสสัยสุจริตรอบคอบและเที่ยงธรรม มีพระปัญญาเฉียบแหลมมั่นคง และมีความซื่อสัตย์อดทนอย่างยิ่งยวด ผู้ช่วยที่สำคัญของพระองค์คือสมเด็จพระอนุชาธิราชซึ่งได้เข้ารับราชการกับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีแต่ยังเสด็จอยู่ที่จันทบุรี เป็นผู้มีพระนิสสัยเข้มแข็งบึกบึนและกล้าหาญ ทำการรบเป็นที่พอพระทัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมาก จึงได้เป็นเจ้าพระยาสุรสีห์ครองเมืองพิษณุโลกตั้งแต่พระชันษาเพียง ๒๗ ปี ในรัชกาลที่ ๑ ทรงรับตำแหน่งพระมหาอุปราช ได้มีส่วนสำคัญในราชการจนตลอดพระชนม์ชีพโดยเฉพาะในการรบเป็นพิเศษ เมื่อสองพระองค์ผู้มีพระนิสสัยต่างกันเช่นนี้ได้ทรงทำงานร่วมกัน ก็ย่อมเกิดผลดีแก่ประเทศชาติและประชาชนเป็นอันมาก จึงทรงสร้างความสุขสมบูรณ์ และสามารถแผ่พระราชอาณาเขตได้กว้างขวางที่สุดสมัยหนึ่ง หลังจากเกิดยุคเชิญไม้ก๊ี้ปี

แผนที่
 กรุงเทพมหานคร
 สมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ

ในรัชกาลนี้ได้โปรดให้ย้ายพระนครมาอยู่ทางฝั่งตะวันออก
ฝั่งเดียว (ดูแผนที่กรุงธนบุรี) ได้สร้างกำแพงเมือง สร้างป้อม
พระบรมมหาราชวัง วัดพระแก้ว วัดพระเชตุพน ฯลฯ ทรงสร้าง
ปรับปรุงการพระศาสนา กฎหมาย และวรรณคดี ฯลฯ ซึ่งบ่งชี้
เสียหายไปในคราวเสียกรุงศรีอยุธยาให้กลับมีขึ้นใหม่

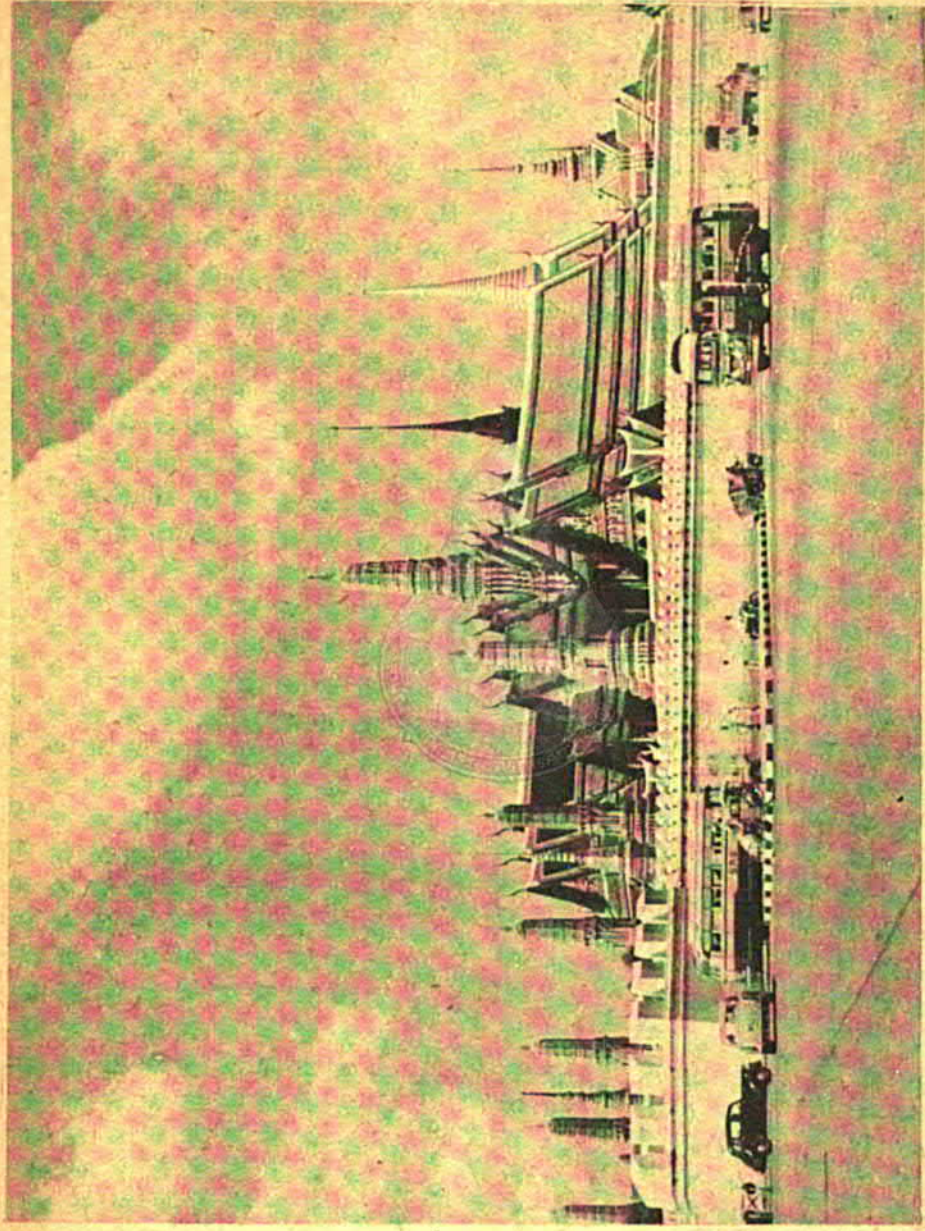
ทางฝ่ายเมืองพม่า พระเจ้าบดุงได้ขึ้นครองราชสมบัติ พระ-
องค์เป็นผู้ที่เข้มแข็งในการสงครามยิ่งกว่ากษัตริย์องค์ใดในราชวงศ์นี้^{*}
ได้เสด็จยกทัพเข้าตีเมืองไทย ใน พ.ศ. ๒๓๒๘ เป็นศึกที่ใหญ่
มาก ยกเข้ามาทุกทางที่พม่าเคยยกทัพมา ฝ่ายไทยไม่มีกำลังพอ
ต้องปล่อยหัวเมืองฝ่ายใต้ให้ช่วยตนเอง แต่ในเวลานั้นคนไทยส่วน
มากได้เคยพบเห็นความลำบากยากแค้นของการแพลงครามมาไม่
นานนัก มีความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน มิได้ประมาท รัฐบาลมี
ความชำนาญในการรบและมีกำลังกายกำลังใจเข้มแข็ง จึงสามารถ
ต่อสู้ขับไล่พม่าไปได้โดยเร็ว ต่อมาพม่ายกทัพมารบจนอีก ทั้ง
เราก็ก๊อไปขับไล่พม่าที่ยังครอบครองหัวเมืองไกล ๆ ของเรามาก่อน
ด้วย รวมการสู้รบกันในรัชกาลนี้ ๗ ครั้ง จึงหมดสิ้นศัตรู แต่นั่น
มาบ้านเมืองก็เสื่อมบุรณพูนสุขขึ้น บางเมืองเช่นเชียงใหม่และลำพูน
ซึ่งต้องทิ้งร้างไปเพราะการสงครามก็ได้กลับตั้งขึ้นใหม่ ที่ตั้งขึ้น
ใหม่ที่เดียวก็มีหลายเมืองโดยเฉพาะทางภาคอีสาน

* หมายถึงวงศ์ของพระเจ้าอลองพญาซึ่งตั้งขึ้นใหม่ใน พ.ศ. ๒๒๙๕ กษัตริย์วงศ์นี้ครองประเทศ
พม่ามาจนเสียแก่อังกฤษใน พ.ศ. ๒๔๒๔ คำอลองพญา พม่าบอกว่าเขาเขียนว่าอลองพระ
(แปลว่าพระโพธิสัตว์) แต่พม่าอ่าน ร เป็น ย เช่น ร้างกุง เป็น ย่างกุง อลองพระจึงเป็น
อลองพญา ไป ไทยเราคงจะเห็นว่า พญา ไม่มีความหมาย จึงได้กลายเป็น อลองพญา
ไปอีกต่อหนึ่ง

ภาพลายสลักบานประติมากรรมวัดสุทัศน์ กรุงเทพมหานคร

มีพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๒ ในราชวงศ์ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๓๕๒ - ๒๓๖๗) พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถในทางศิลปะอย่างวิเศษ เชี่ยวชาญในการนิพนธ์ทั้งร้อยแก้วและกาพย์กลอน ตลอดจนไปจนการดนตรีนาฏศิลป์ และการแกะสลัก ได้ทรงฟื้นฟูศิลปะของชาติเราขึ้นมา

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ในพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ

ครั้งนั้นประเทศเขมรและญวนเกิดจลาจลวุ่นวาย รัชทายาทต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ทั้งสองประเทศ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ได้ทรงช่วยเหลือขบเลี้ยงไว้เป็นอย่างดี จนกลับไปครองบ้านเมืองได้ ประเทศลาวซึ่งเวลานั้นแยกเป็นเวียงจันทน์ประเทศหนึ่ง หลวงพระบางประเทศหนึ่ง ก็ทรงทะนุบำรุงตามสมควรทั้งสองฝ่าย

ทางมลายูนั้น เมื่อคราวเกิดศึกพม่าครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๓๒๘ สมเด็จพระอนุชาธิราชเสด็จการรบทางด้านกาญจนบุรีซึ่งเป็นด้านสำคัญด้วยพระเจ้าปดุงคุมทัพเข้ามาเองแล้ว ก็เสด็จไปช่วยทางบกได้ต่อไป ครั้นขับไล่ข้าศึกไปหมดแล้วก็ทรงจัดการให้เมืองที่เคยขึ้นกรุงศรีอยุธยาและตั้งแข็งเมืองอยู่ตั้งแต่เสียกรุงแล้วนั้นกลับมาขึ้นอีก คือเมืองปัตตานี ๑ ไทรบุรี ๑ กลันตัน ๑ ตรังกานุ ๑ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๙๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๑๑

สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ ได้ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๔ พระองค์ผนวชอยู่ตลอดรัชกาลที่ ๓ รวมเวลา ๒๗ ปี มีโอกาสได้คบคนทุกชั้นชาติศาสนาและมีเวลาได้ทรงเล่าเรียนรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี คือในทางศาสนาต่าง ๆ ในวิชาต่าง ๆ ในความเป็นไปของต่างประเทศและของประชาชนคนไทย จึงได้ทรงเปลี่ยนแปลงแก้ไขใหม่คือ ทรงแก้

กฎหมายและขนบธรรมเนียมหลายอย่างโดยมุ่งความสุขสำราญของบ้านเมือง โปรดให้ราษฎรเข้าเฝ้าใกล้ชิด ทรงปราศรัยเป็นอันดีเสมอ ใครมีทุกข์ร้อนก็ถวายฎีกาได้โดยสะดวก ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศนั้น ทรงพระราชดำริว่า ประเทศในเอเชียได้รับความลำบากกันมากจากชาวยุโรปซึ่งกำลังแผ่อำนาจมา นโยบายการปกครองและการค้าขายของเมืองเราที่เคยใช้อยู่ นั้นเป็นการพินาศเสียแล้ว จึงทรงพยายามแก้ไข เช่น ยอมทำไมตรีให้ชาวต่างประเทศเข้ามาค้าขาย ฯลฯ

ในการที่เปลี่ยนเช่นนี้พระองค์ได้ทรงรับความลำบากมิใช่น้อย เพราะข้าราชการส่วนมากไม่เห็นตามในเรื่องราวและพระราชประสงค์ ทั้งพวกฝรั่งก็กำลังฮึกหาญ ต้องทรงใช้ความไหวพริบและอดทนตลอดมา จนในปัจจุบันนี้ใคร ๆ ก็ถึงความเห็นกันโดยมากกว่า พระองค์เป็นผู้ที่ป้องกันประเทศของเราไว้ได้ ไม่ต้องให้รบกัน มิฉะนั้นอาจเสียอิสรภาพไปเหมือนบางประเทศก็เป็นได้

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. ๒๔๑๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๓

สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ ได้เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๕ พระองค์ได้ทรงดำเนินราชการตามรอยของรัชกาลที่ ๔ ต่อมา ทรงวางพระองค์สนิทสนมกับราษฎรจนเป็นที่รักที่นิยมของคนทั่วไป จึงถวายพระนามว่าสมเด็จพระปิยมหาราช ได้ทรงจัดการเลิกทาสและประเพณีบางอย่างที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งวิธีการปกครองบ้านเมืองแบบเดิมที่ไทยเราใช้มานานแล้วและสมเด็จพระ

พระบรมไตรโลกนาถทรงแก้ไขไว้บ้างนั้น เปลี่ยนเป็นแบ่งราชการเป็น ๑๑ กระทรวง มีเสนาบดีปกครองฐานะเท่ากันทุกกระทรวง หัวเมืองทั้งหลายแบ่งเป็นหน่วยสำหรับปกครองเรียกว่ามณฑล ทุกมณฑลมีผู้ปกครองเรียกว่าสมุหเทศาภิบาล ได้ทรงแก้กฎหมายให้ทันสมัย จัดการงานต่าง ๆ อย่างแบบยุโรป เช่น การศาล การทหาร และการศึกษา ตั้งโรงพยาบาลและสิ่งที่ไม่ให้ความสะดวกสบายแก่บ้านเมืองและประชาชน เช่น โทรเลข โทรศัพท์ ไฟฟ้า รถไฟ ประปา

ตั้งแต่รัชกาลก่อนมาจนเกือบตลอดรัชกาลนี้ การแผ่อำนาจของชาวยุโรปแข็งขันเข้มงวดมาก พระองค์ทรงได้รับความลำบากเป็นอย่างยิ่ง ต้องสละราชอาณาจักรไปเป็นอันมากเพื่อแลกเอาอิสรภาพไว้ แต่ครั้งนั้นราษฎรและข้าราชการมีความจงรักภักดีและเชื่อถือในพระองค์ท่านอย่างมั่นคง จึงทรงสามารถนำประเทศให้ปลอดภัยไปได้

พระองค์ทรงมีความขยันและรอบคอบระมัดระวังในการเงินของประเทศเป็นอย่างดี จะริเริ่มงานใดก็ทรงไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนดี ในรัชกาลนี้ “คนโกง” หรือ “คนกิน” ถ้าปรากฏมีขึ้น ย่อมถูกลงโทษอย่างเฉียบขาด

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. ๒๔๕๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๘

สมเด็จพระเจ้าพ้ามหาวชิราวุธราชโอรสได้ครองราชสมบัติต่อมาเป็นรัชกาลที่ ๖ พระองค์ทรงจัดการบ้านเมือง คือออกกฎหมาย

พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครพนม

ในรัชกาลที่ ๓ สมเด็จพระเจ้านั่งเอยาเฮอเจ้าฟ้ามงกุฎแต่ยังผนวชอยู่ ได้เสด็จชดุงศิปาถึงที่นี่ ทอดพระเนตรเห็นพระปฐมเจดีย์ (องค์เดิม) ประทับพิงอยู่ ทรงทราบว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก ครั้นเสด็จขึ้นครองราชสมบัติต่อมาแล้วก็โปรดให้สร้างพระเจดีย์ใหญ่นี้ครอบเจดีย์องค์เดิมซึ่งชำรุดเสียมากแล้วนั้น แล้วเสด็จไปนมัสการบ่อย ๆ ถึงรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่อีก

บังคับการประถมศึกษาและวางระเบียบการปกครองโรงเรียน
ราษฎร ได้ทรงปลุกใจให้คนรักชาติยิ่งขึ้นด้วยวิธีทรงตั้งเสือป่าและ
ลูกเสือ และให้ใช้นามสกุล กฎหมายบังคับประถมศึกษาและนาม
สกุลนั้น อีกหลายประเทศยังไม่มีจนทุกวันนี้ (พ.ศ. ๒๕๐๓)

สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งนั่นคือได้ทรงตัดสินพระหฤทัยเข้าร่วม
กับฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งแรก ซึ่งในเวลานั้นคนส่วน
มากมิได้เคยนึกใฝ่ฝันหรือนิยมยินดีด้วย และตอนนั้นกำลังเป็น
เวลาที่ฝ่ายสัมพันธมิตรถูกระดมตีหนักด้วย แต่การกระทำของพระ-
องค์ได้ผลแก่ประเทศชาติอย่างยิ่ง คือเป็นโอกาสให้ได้เริ่มแก้ไข
สนธิสัญญากับต่างประเทศที่ทำไว้แต่ก่อน ๆ ซึ่งตกมาถึงสมัยนี้เป็น
การถ่วงความเจริญของเรามาก เพราะจำกัดอำนาจของเรา
หลายทาง สัญญาเหล่านี้มาเสร็จบริบูรณ์ในรัชกาลที่ ๗

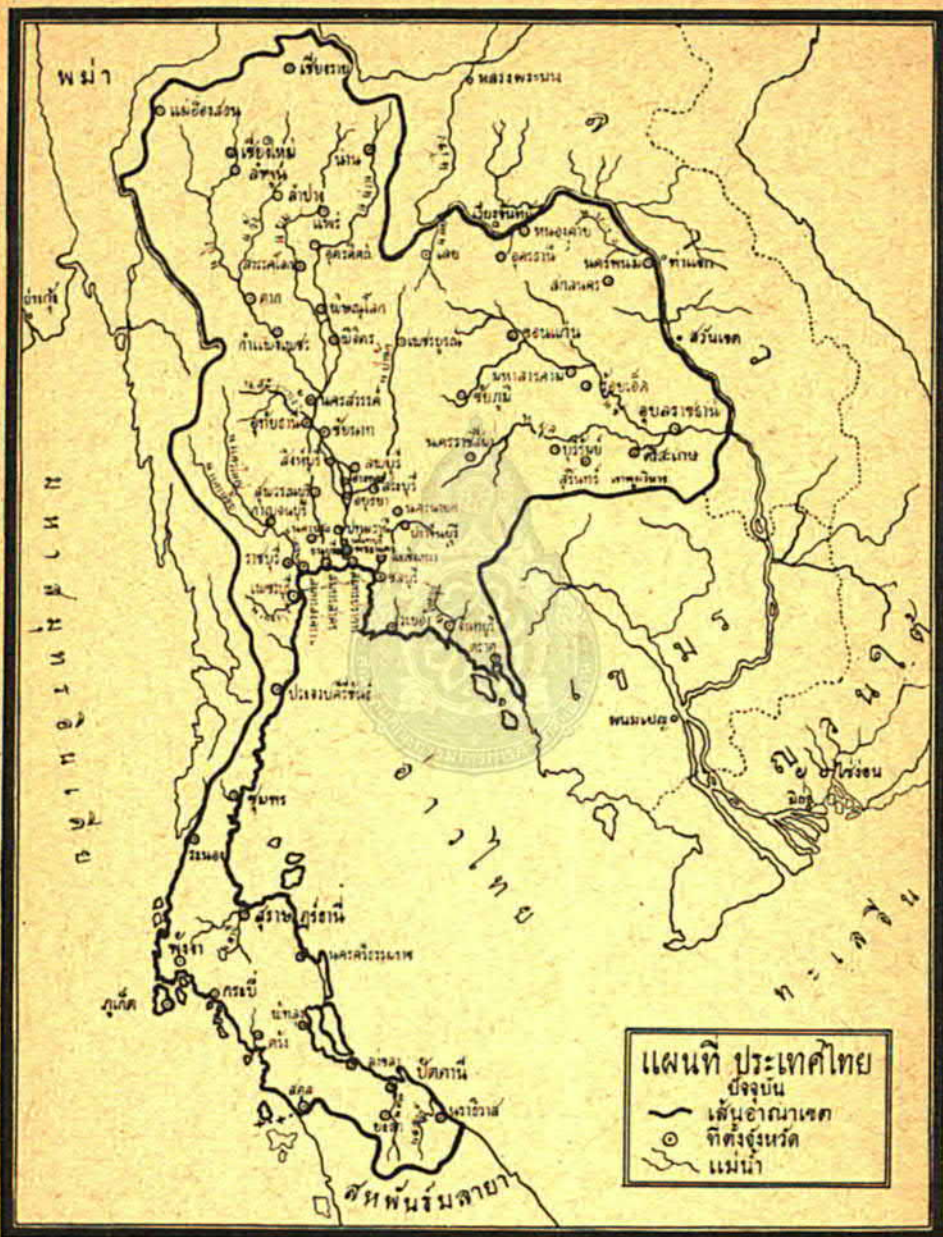
รัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. ๒๔๖๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๗

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่มีพระราชโอรส
เมื่อเสด็จสวรรคตลง ราชสมบัติจึงตกแก่สมเด็จพระเจ้าฟ้าประชาธิปก
ราชอนุชา เมื่อเป็นเวลาที่เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก เนื่องจากการ
สงครามโลกที่แคว้นนั้น การเงินฝืดเคืองมาก ต้องยุบตัดทอน
การใช้จ่ายขนาดหนัก ข้าราชการต้องถูกปลดจากราชการมาก

๑ สนธิสัญญา สัญญาติดต่อกันระหว่างประเทศ

๒ เศรษฐกิจ งานอันเกี่ยวกับการผลิตการจำหน่ายจ่ายแจกและ
การบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน

พระบรมฉายาตักขณ์ รัชกาลที่ ๑-๙

การประมวลกฎหมายให้เข้ารูปตะวันตกซึ่งถือเป็นข้อพิสูจน์ว่าระเบียบปกครองของไทยสมควรที่ชาวต่างประเทศจะพึงไว้วางใจให้ปกครองคนของเขาได้อันได้เริ่มมาแต่รัชกาลที่ ๕ ก็มาเสร็จลงในรัชกาลนี้^๓

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนิมยนิติในการปกครองแบบประชาธิปไตย ได้ตรัสไว้อย่างเปิดเผยเมื่อเสด็จประพาสประเทศสหรัฐอเมริกาในพ.ศ. ๒๔๗๓-๒๔๗๔ และเมื่อเสด็จกลับสู่พระนครแล้วก็ได้โปรดให้เริ่มร่างรัฐธรรมนูญ แต่ยังไม่พร้อมเสร็จ คณะราษฎรขอพระราชทานเสียก่อนในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ พระองค์ก็ทรงอนุมัติ ทรงอ้างว่าได้มีพระราชประสงค์จะพระราชทานอยู่แล้ว ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ศกเดียวกันนั้นก็ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรซึ่งคณะราษฎรจัดทำขึ้น

ต่อมาถึงพ.ศ. ๒๔๗๗ ได้ทรงสละราชสมบัติ เนื่องจากไม่ทรงตกลงกันได้กับรัฐบาลในการออกกฎหมายบางอย่าง

๑ ประมวล รวบรวม

๒ พิสูจน์ ชี้แจงโดยอ้างเหตุผลให้รู้

๓ แรกที่ชาวยุโรปมาอยู่ทางประเทศแถบนี้ ถ้าคนในบังคับของเขา จะเป็นฝรั่งหรือมิใช่ก็ตาม หากจะต้องขึ้นศาลของประเทศนั้น ๆ แล้ว เขาให้กงสุลของเขาไปกำกับการพิจารณาของศาลเสมอ อ้างว่ากฎหมายทางนี้ยังไม่สมบูรณ์พอ เป็นโอกาสให้คนพาลทำความชั่วได้มาก โดยอ้างอำนาจของฝรั่งเป็นที่พึ่ง

คำถาม

๑. ท่านคิดว่าจิตใจของคนไทยในรัชกาลที่ ๑ ต่างกับในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาอย่างไรบ้างหรือไม่ เพราะเหตุไรจึงคิดเช่นนั้น
๒. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงทำอะไรบ้าง ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของบ้านเมือง
๓. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงทำอะไรบ้าง ที่เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน
๔. การที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ผนวชอยู่นานนั้นเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองอย่างไรหรือไม่ เพราะเหตุไร
๕. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทำอะไรบ้างจึงมีผู้เข้าใจว่าได้ทรงป้องกันประเทศของเราไว้มิให้ตกเป็นเมืองขึ้นของชาวยุโรป
๖. สมเด็จพระปิยมหาราชคือใคร เหตุไรจึงมีพระนามอย่างนั้น
๗. ในรัชกาลที่ ๕ มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างไรบ้างหรือไม่
๘. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้เงินแผ่นดินพุ่มเฟิยตามสบายหรือไม่ จงอธิบาย
๙. เหตุใดเราจึงเสียดินแดนไปแก่ประเทศทางยุโรปมากในรัชกาลที่ ๕

๑๐. ในรัชกาลที่ ๖ ได้ทรงทำอะไรบ้างที่เป็นผลดีแก่ประชาชน
๑๑. การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งแรกนั้นเราได้ประโยชน์อย่างไรบ้าง
๑๒. จงเล่าถึงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวกับเรื่องรัฐธรรมนูญ
๑๓. การบังคับให้เด็กทุกคนเรียนจบชั้นประถม การใช้ไฟฟ้า น้ำประปา รถไฟ โทรศัพท์ นามสกุล เลิกทาส เหล่านี้สิ่งใดเกิดขึ้นในรัชกาลไหนบ้าง
๑๔. ต่อไปนี้เป็นชื่อของอะไร สร้างขึ้นหรือมีขึ้นในครั้งไหน หรือได้ทำอะไรบ้าง (ถ้าเป็นคน) เทศาภิบาล ปดุง มณฑล เสนาบดี รัฐธรรมนูญ พระเชตุพน
๑๕. เจ้าฟ้ามงกุฎ กับ พระมงกุฎเกล้า ทรงเป็นบุคคลเดียวกันหรือมีใช้ จงอธิบาย

ว 39

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

นายกำธร สติรกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

๒๓ เมษายน ๒๕๑๔

พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๑๓

เลขที่ ๐๐๐๐๐

